

Дарія Маркусь

СЛІДАМИ УКРАЇНЦІВ В ІТАЛІЇ

Daria Markus

UCRAINICA IN ITALY

СЛІДАМИ
УКРАЇНЦІВ В ІТАЛІЇ

UCRAINICA IN ITALY

Ukrainian Catholic University
St. Sophia Religious Association
Ukrainian Catholic Education Foundation

DARIA MARKUS

UCRAINICA IN ITALY

Second edition, revised

UKRAINIAN
CATHOLIC UNIVERSITY PRESS

Lviv – Rome – Chicago
2011

Український Католицький Університет
Релігійне Товариство «Свята Софія»
Українська Католицька Освітня Фундація

ДАРІЯ МАРКУСЬ

СЛІДАМИ УКРАЇНЦІВ В ІТАЛІЇ

Видання друге, доповнене

ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНСЬКОГО КАТОЛИЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Львів – Рим – Чикаго
2011

Daria Markus. Ucrainica in Italy. Lviv – Rome – Chicago:
Ukrainian Catholic University Press 2011. – 139 pp.

May it be useful for all who want to visit historical places and valuable monuments associated with Ukrainians in Rome and Italy.

This publication was prepared for print by the Ukrainian Catholic University, supported by the Religious Association of Saint Sophia. Partial English translation was provided by the Ukrainian Catholic Education Foundation in the United States.

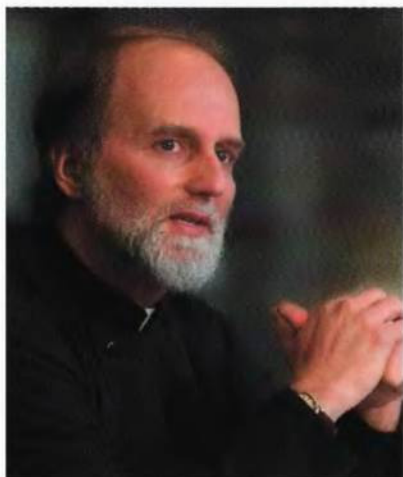
Дарія Маркус. Слідами українців в Італії. Львів – Рим – Чикаго:
Видавництво Українського Католицького Університету 2011. – 139 с.

Цей путівник стане в пригоді всім, хто хоче відвідати важливі історичні місця та цінні пам'ятки, пов'язані з українцями в Римі та Італії. Видання підготовлено до друку Українським Католицьким Університетом за підтримки Релігійного Товариства «Свята Софія». Переклад англійською мовою здійснено стараннями Української Католицької Освітньої Фундації в США.

Copyright © 1988 by Дарія Маркус,
Copyright © 2011 by Видавництво УКУ
друге доповнене видання
Copyright © 2011 by о. Павло Худ, фото

ISBN 978-966-8197-76-5

FOREWORD

In my memories, Professor Daria Markus is always smiling. I had the great pleasure of meeting with her on numerous occasions, in the United States, in Ukraine, in Rome as well as in various other western European cities and I can say unequivocally that she was a woman great of heart and spirit, with a remarkable spectrum of views and interests. Together with Professor Vasyl Markus, they were excellent scholars of Ukrainian life beyond the borders of Ukraine, and, most appropriately, were the chief editors of "The Encyclopedia of the Ukrainian Diaspora."

Over a span of two decades, the Markus family spent a great deal of time in Italy, in general, and in Rome, in particular. Having close ties with Patriarch Josyf Slipyj, they played an important role in the development of the Ukrainian

Catholic University in Rome and formed a strong support system for the Chicago branch (filia) of the Ukrainian Catholic University.

This guidebook about the life of Ukrainians in Italy, which is being published now in a new edition, is the fruit of many years of cultural research and service to Church and community by this well-known family, in particular, by Prof. Daria Markus. Although the scope of this work is relatively small, it contains an array of interesting sources and diverse information about Ukrainian religious, cultural and political phenomena closely associated with the Eternal City and the Italian peninsula.

Written in a straightforward manner, this book reflects Prof. Daria Markus' finest qualities, as well as her encyclopedic knowledge of the Ukrainian-Italian

ВСТУПНЕ СЛОВО

У моїх спогадах д-р Дарія Маркусь завжди усміхнена. Доволі часто я мав приємність зустрічатися з нею в США, в Римі, в Україні й у Західній Європі та можу засвідчити, що це була великодушна жінка з подиву гідною широтою поглядів та зацікавлень. Разом із професором Василем Маркусем вони були тонкими знавцями українського життя поза межами України і абсолютно заслужено очолювали редакцію «Енциклопедії української діаспори». Родина Маркусів упродовж двох десятиліть чимало часу проводила в Італії загалом та в Римі зокрема. Мала близькі стосунки з Патріархом Йосифом Сліпим. Усі разом вони відіграли важливу роль у розвитку Українського католицького університету в Римі та були опорою філії УКУ в Чикаго. Цей посібник про життя українців в Італії,

який тепер виходить новим виданням, є одночасно плодом тривалих культурологічних досліджень та церковно-громадського служіння цієї знаної родини і, зокрема, д-ра Дарії Маркусь. І хоч об'єм посібника досить скромний, у ньому є чимало цікавої та різноманітної інформації про українські церковні, культурні та політичні феномени, які пов'язані з Вічним Містом та італійським півостровом. Написана безпосереднім стилем, книжка віддзеркалює світлі риси особистості д-ра Дарії Маркусь та її енциклопедичне знання українсько-італійських реалій. Читаючи цю книжку, чую її голос, наче вона розповідає і пояснює щось особливо важливе спеціально мені. Велика дяка всім тим, чиї зусилля та пожертви надали цьому голосу нового звучання.

experience. Reading this book, I hear her voice, as though she is talking to me personally, explaining something very important.

I offer sincere thanks to all who contributed their time, talent and financial support to give this book a new voice. I see a particular symbolism in the publication of the new edition of Prof. Markus' work at this time. This book was first released when Ukrainians were celebrating the Millennium of Christianity in Ukraine-Rus in 1988. This new edition is being presented during the 20th anniversary year of Ukraine's independence, the declaration of which brought Daria Markus great joy and which she was able to witness in her lifetime.

With the publication of this new edition, Ukrainians will have a greater opportuni-

ty to reflect and comprehend their role in Italy. During the last 25 years, both Rome and Italy have undergone a great transformation with regard to Ukrainians. In 1988, there were probably no more than 200 Ukrainians living in Italy; today this number reaches almost one million who live and work throughout the country, in large cities and small towns.

I sincerely hope that each reader will discover not only new facts, chronologies, stories and esthetic judgements, but will also be inspired by this rich Ukrainian-Italian heritage. I have no doubt that each reader will experience the love of the beautiful, the good and the magnificent that is conveyed through the author's thoughtful writing, and will feel the warmth and radiant spirit so characteristic of Daria Markus.

*Rev. Borys Gudziak, PhD
Rector of the UCU*

Я бачу особливий символізм у перевиданні праці д-ра Маркусь саме тепер. Уперше ця книжка побачила світ тоді, коли українці святкували тисячоліття хрещення України-Русі; перевидання збігається зі святкуванням 20-ї річниці незалежності України, проголошення якої було для пані Дарії найвизначнішою подією її життя. Ця книжка важлива для того, щоб українці глибше осмислили свою роль в Італії, адже за останні 25 років Італія та Рим, зокрема, дуже змінилися. Якщо тоді в Італії було

кілька сотень українців, то тепер майже мільйон урізних містах та містечках. Сподіваюся, що кожен читач не лише знайде для себе факти, хронологію, розповідь та естетичні оцінки, а й отримає натхнення від багатющої українсько-італійської спадщини. Не сумніваюся, що кожному читачеві передасться любов до прекрасного, доброго і великого, яка променіє з авторського тексту, і кожен отримає частинку тепла і світла, що характеризували особу пані Дарії Маркусь.

*о. д-р Борис Гудзяк,
ректор УКУ*

AROUND THE VATICAN

The Lateran Treaty of 1929 between the Italian government and the Holy See gave birth to the smallest independent state in the world – Vatican City. In that state one finds the largest Christian church, the Basilica of

St. Peter, as well as the world's largest residential palace, the Vatican Palace, which also houses the famous Vatican Museum and Library. At the Vatican and nearby one finds institutions and objects connected with Ukraine.

ST. PETER'S BASILICA

The Basilica was constructed on the burial site of the Apostle Peter, which is located under the main altar of the church. In front of the main altar in the central nave there is an ancient statue of St. Peter, and behind the statue, in the right nave, is the altar of St. Basil the Great. Here, in a glass coffin under the altar, are relics of a Ukrainian martyr saint, Josaphat Ivan Kuncevych. St. Josaphat was born in 1580 in Volodymyr Volynsky and was martyred in 1623. Officials of the Russian Orthodox Church hid the relics in 1873 and only in 1916 were they discovered. After their recovery, the relics were taken to Vienna, to the Church of St. Barbara. During the Second World War bombardments of the city, the relics were hidden in the crypts of St. Stephen's Cathedral. In 1947, the relics were secretly transported, in a wooden casket covered by coals, by truck through the Soviet zone to Salzburg, and then, by an American aircraft carrier provided by General Clark, to Rome.

The Ukrainian Liturgy is often celebrated at the altar of St. Basil the Great. Every year on the Feast of St. Josaphat, Bishop and Martyr (according to the Gregorian calendar), Ukrainian Catholic bishops and priests here celebrate the Divine Liturgy of St. John Chrysostom. It was here that on Sept. 21, 1987, Patriarch Myroslav Ivan Lubachivsky, heading the Ukrainian Catholic hierarchy, proclaimed the beginning of the Millennium celebrations.

In this basilica on Feb. 22, 1965, Metropolitan Josyf Slipyj was given a Cardinal's hat. Here, during the Second Vatican Council, he claimed the right of the Ukrainian Catholic Church to the status of a patriarchal church.

On October 17, 1984, His Holiness Pope John Paul II preached at the Divine Liturgy on the 40th day after the death of Patriarch Josyf Cardinal Slipyj. The Pope also led celebratory religious services on the occasion of the 1000th anniversary of the Baptism of Ukraine, which were held in Rome in July. On July 9, 1988, he delivered a homily to

ВАТИКАН І ОКОЛИЦІ

Ватикан – найменша в світі самостійна країна, яка постала внаслідок Лятеранського договору між італійським урядом і Апостольською столицею в 1929 р. У Ватикані є найбільша в світі християнська церква –

собор Святого Петра – та найбільша у світі резиденційна палата, частину якої займає музей і бібліотека. На території Ватикану і поблизу знаходяться пам'ятки та інституції, пов'язані з Україною.

СОБОР СВЯТОГО ПЕТРА

Собор побудований на місці поховання апостола Петра, де сьогодні стоїть головний вівтар. Справа від центральної нави, перед головним вівтарем, є

старовинна статуя св. Петра, а позаду неї, у правій наві, – вівтар св. Василя Великого. Тут під престолом у скляній труні спочивають моці священному-

Собор Святого Петра в Римі
St. Peter's Basilica in Rome

Собор Святого Петра в Римі – престіл св. Василя Великого
St. Peter's Basilica – altar of St. Basil the Great

Ukrainians after a Moleben [prayer service] to Jesus Christ on St. Peter's Square in Rome. The next day he celebrated the Divine Liturgy together with Ukrainian Catholic bishops in St. Peter's Basilica, at which he preached the sermon. During the Angelus prayer in Rome on July 10, 1988, the Pope again addressed

Ukrainian pilgrims and that same day he greeted Ukrainian artists at the jubilee concert held in the Pope Paul VI Audience Hall, not far from the basilica. On the premises of the basilica on July 25, 1990, Pope John Paul II delivered a speech during an assembly of the Ukrainian Catholic bishops in Rome,

ченика Йосафата (Івана Кунцевича), який народився 1580 р. у Володимирі-Волинському і загинув мученицькою смертю у 1623 р. Мощі святого урядові чільники російського православ'я 1873 р. заховали, і їх віднайдено щойно у 1916 р. Тоді останки перевезли у Відень до церкви св. Варвари, а під час воєнних бомбардувань переховували в підземеллі церкви св. Стефана. Звідти у 1947 р. мощі таємно перевезли через советську зону тягаровим автом в дерев'яній скрині, прикритій вугіллям, до Зальцбурга, а відтак американським літаком, яким керував генерал Кларк, до Риму.

При вівтарі св. Василія часто відправляють українські Божественні Літургії. Щороку, 12 листопада, на празник священномученика Йосафата, греко-католицькі єпископи та священники служать у соборі Божественну Літургію св. Івана Золотоустого. Тут 21.IX.1987 р. Блаженніший Патріарх Мирослав Іван на чолі української католицької ієрархії розпочав ювілейні святкування тисячоліття хрещення Русі.

22. XII. 1965 р. в соборі відбулася консисторія, на якій митрополита Йосифа Сліпого іменовано кардиналом. Під час II Ватиканського собору тут він висловив вимогу щодо визнання патріархального устрою Української Католицької Церкви.

17.X.1984 р. Святіший Отець Іван Павло II виголосив тут проповідь під час Святої Літургії в сороковий день по смерті Патріарха Кардинала Йосифа Сліпого. Папа також очолював свято-

ві богослужіння з нагоди 1000-ліття хрещення України, які відбувалися в Римі у липні 1988 року. 9.VII.1988 р. він виступив зі «Словом до українців» після молебню до Ісуса Христа на площі перед собором Святого Петра в Римі. Наступного дня Святіший Отець молився Божественну Літургію разом з греко-католицькими єпископами в соборі Святого Петра, на якій виголосив проповідь. Під час молитви «Ангел Господній» у Римі 10.VII.1988 р. Папа вкотре звернувся до українських паломників і того ж дня привітав українських артистів на ювілейному концерті у Ватиканській залі Папи Павла VI, розміщеній недалеко від базилики.

У присоборових будівлях 25 VI. 1990 р. Папа Іван Павло II звернувся з промовою під час наради єпископів УГКЦ в Римі, які вперше зустрілися після виходу України нашої Церкви з підпілля. На зустрічі він, зокрема, сказав: «Уперше майже через півстоліття зустрілися всі єпископи католицької церкви східного обряду. Виходить з катакомб спільнота Божого люду, яка в 1946 р. була поставлена поза законом. Згадуємо сьогодні з найбільшою пошаною всіх тих, які під час випробовувань дали свідчення своєї віри в Христа і святу Церкву. Вони духовно перебувають серед нас». 7.VII.1996 р., з нагоди 400-ліття Берестейської унії Святіший Отець Іван Павло II спільно з греко-католицькими єпископами молився в соборі Святого Петра Божественну Літургію і виголосив проповідь. А через три місяці, 27 жовтня, виголо-

were the favorite walking grounds for Popes Paul VI and John Paul II and Patriarch Josyf Slipyj, where sometimes

they would meet. The Tourist Office has a description of St. Peter's Basilica in the Ukrainian language.

VATICAN LIBRARY

The entrance to the Vatican Library is from Via Porta Angelica, the street that begins behind the colonnade to the left when you exit the basilica. You will need a special permit to pass through the gate guarded by the Swiss Guards as well as to enter the Library.

The oldest Ukrainian documents in Rome are found in this Library. In the Vatican Archives you can find letters from Pope Gregory VII to Kyivan Prince Iziaslav and, on his behalf, to Polish

King Boleslaw the Brave, dated April 17 and 24, 1075. There is also a letter from Pope Alexander IV to King Danylo dated Feb. 13, 1257. Among other important items one should mention the illumination in the manuscript of Bulgarian chronicler Menasii (1344-45) of Volodymyr the Great baptizing Rus'-Ukraine, the service book of Kyivan Metropolitan Isydor from 15th century, documents regarding the Church Union of Brest, and many others.

Ватиканська бібліотека
Vatican Library

ВАТИКАНСЬКА БІБЛІОТЕКА

Вхід до Ватиканської бібліотеки є з *via Porta Angelica*. Це та вулиця, яка починається за виходом із базилики св. Петра, наліво за колонадою. Вхід до бібліотеки – при першому в'їзді, який охороняють ватиканські вояки зі швейцарської гвардії. Щоб увійти на територію Ватикану, треба мати перепустку. Також бібліотекою можна користуватися тільки за спеціальним дозволом.

Найстарші українські пам'ятки в Римі зберігаються саме в цій бібліотеці. Тут

є лист Папи Григорія VII до київського князя Ізяслава I, на його прохання, до польського короля Болеслава II Сміливого, датовані 17 і 24.IV.1075 р., лист Папи Александра IV до короля Данила з 13.XI.1257 р., рукопис болгарського літописця Менасія з 1344-45 р., де є люмінована мініатюра, як Володимир Великий хрестить Русь-Україну, Службник київського митрополита Ісидора з 15 ст., документи щодо Берестейської унії та багато іншого.

ВАТИКАНСЬКИЙ МУЗЕЙ

Вхід з Viale Vaticano

До Ватиканського музею можна дістатися пішки з площі Святого Петра по *via Porta Angelica* і приблизно кілометр попри ватиканський мур. Також біля входу до музею проїжджає автобус № 49, який зупиняється на *Largo Vossea*, де слід пересісти на автобуси до Святої Софії. У музеї, ідучи за стрілками до Сикстинської каплиці перед кімнатами Рафаеля (*Stanze di Raffaello*), треба пройти через зал Собеського. Тут домінує величезна олійна картина маляра Яна Матейка (1838-1893), на якій мистець представив, як польський король Собеський визволив Відень від облоги турків у 1683 р. Королю допомагали наші козаки: їх легко можна зауважити на

картині – з правого боку видно козака з «оселедцем», а з лівого – козака, який гострить шаблю.

Один з найкращих і найцікавіших відділів музею – відділ модерного релігійного мистецтва (*Arte Religiosa Moderna*). У кімнаті XXXI (треба бути уважним, щоб не минути вузьких сходів униз, які ведуть до залів того відділу) є скульптури Лелльо Скорцеллі (*Lello Scorzelli*) пам'яті II Ватиканського собору. Ліворуч серед постатей соборових отців, очолених папою Іваном XXIII, видніє постать покійного Патріарха Йосипа.

Хоча Сикстинська каплиця доступна відвідувачам музею, вона й надалі виконує літургійні цілі. Тут 12.XI.1979 р.

VATICAN MUSEUM

Entrance from Viale Vaticano

It is approximately a 20-minute walk to the Vatican Museum from St. Peter's Square along Via di Porta Angelica and the Vatican Wall. Bus no. 49 stops in front of the Museum entrance. It also stops at Largo Boccea where you can transfer for the buses to St. Sophia.

In the Museum, the way leading to the Sistine Chapel passes through the Hall of Sobieski before you enter the Rooms of Raphael (Stanze di Raffaello). The Hall is dominated by a huge oil painting by Jan Matejko (1838-1893) of Polish King Jan Sobieski freeing Vienna from the Turkish siege in 1683. Ukrainian Cossacks participated in the liberation of Vienna and they are represented in the painting – in the lower right a Cossack with an “os-eledets” hairdo, and at the left another Cossack sharpening his sword.

One of the most interesting and most often overlooked parts of the Museum is the section housing modern religious art (Arte Religiosa Moderna). It is easy to miss the narrow steps down leading to the location. Room XXXI is dedicated to the Second Vatican Council. Two seg-

ments of a massive metal sculpture by Lello Scorzelli represent the Fathers of the Church participating in the Council. The figures to the left are headed by Pope John XXIII. This row of figures includes Patriarch Josyf Slipyj.

Even though the Sistine Chapel is open to museum visitors, it is still a place of worship. Rev. Myroslav Ivan Lubachivsky was ordained in this Chapel on Nov. 12, 1979, to become the Archbishop and Metropolitan of Philadelphia.

Here during a Liturgy on March 24, 1980, assisted by Metropolitans Maksym Hermaniuk and Myroslav Ivan Lubachivsky, Pope John Paul II delivered a homily in the Ukrainian language. This was the official opening of an Extraordinary (the first) Synod of Ukrainian Catholic bishops in Rome. That same day the Pope spoke at the opening of the deliberations of the Synod and he then spoke to the Ukrainian Catholic bishops about the selection of Metropolitan Archbishop Myroslav Lubachivsky as co-adjutor with right to succession.

CONGREGATION FOR THE EASTERN CHURCHES

Via della Conciliazione, 34

The Congregation is located on the left side about halfway down the

broad avenue leading from St. Peter's Square towards the Tiber river. It

Папа Іван Павло II уділив єпископську хіротонію о. Мирославі Іванові Любачівському, який став архієпископом і митрополитом Філадельфійським.

У цій же каплиці в час Літургії 24.III.1980 р., на якій співслужили Патріярх Йосиф та митрополити Кир Максим Германюк та Кир Мирослав Іван Любачівський, Папа виголосив

проповідь українською мовою під час офіційного відкриття надзвичайного (першого) Синоду єпископів УГКЦ в Римі. Того ж дня він виступив з промовою на відкритті нарад надзвичайного (першого) Синоду єпископів УГКЦ, а відтак зі словом до єпископів УГКЦ про вибір коад'ютором з правом наступства архієпископа митрополита Мирослава Івана Любачівського.

Ватиканський музей
Vatican Museum

КОНГРЕГАЦІЯ ДЛЯ СХІДНИХ ЦЕРКОВ

Via della Conciliazione, 34

Via Conciliazione – це та широка вулиця, яка простягається від площі Святого Петра в бік Тибру. Ліворуч

під числом 34 розміщена Конгрегація для Східних Церков, створена Папою Бенедиктом XV в 1917 р. Нею керує

was created by Pope Benedict XV in 1917 to separate the affairs of the Eastern rite Churches from the missionary concerns handled by the Propaganda Fide Congregation. The Congregation is headed by a cardinal-prefect appointed by the Pope. It has the power of supervision of the Eastern rite Churches, including the Ukrainian Catholic Church. In 1946 the Congregation established the office of Apostolic Visitation for Ukrainians in Western Europe, headed by Bishop Ivan Buchko until 1972, and then by

Bishop Myroslav Marusyn in 1974, who in 1980 became archbishop and a secretary of the Congregation. For a long period Msgr. Yu. Miliannyk served in the Congregation in the capacity of undersecretary.

Not far from the Congregation, on the same side of the street in the direction of the Tiber, is the famous Academy of Saint Cecilia, where several Ukrainian concerts were held. On the opposite side of the street is Hotel Columbus, where Ukrainian press conferences and receptions, took place.

VATICAN RADIO

Piazza Pia, 3

Just to the left at the end of Via della Conciliazione, in the direction of the Tiber river, not far from Castel Sant' Angelo, lies Piazza Pia. The offices of the Vatican Radio are located in the big corner building. The Vatican radio station was installed in 1931 under the supervision of the inventor of the radio, V. Marconi. The Ukrainian programs, prepared by Rev. Mykhailo Vavryk, started to be broadcast once a week on Dec. 14, 1939. In the years 1944-47 the Ukrainian program was suspended. The daily programs started in 1966 (at 03.15 and 17.30 Greenwich time on medium wavelength 526 and ultrashort wavelength 103.8). Each Sunday there is a Ukrainian Mass broadcast (06.15 Greenwich time). From the very be-

ginning the Ukrainian Basilian Fathers supervised the radio programs. Among numerous honored staff it is necessary to mention: the late His Beatitude Myroslav Ivan Cardinal Lubachivsky; the late Bishop Myroslav Marusyn, emeritus Secretary of the Congregation for the Eastern Churches; Bishop Sofron Mudryi, OSBM, from Ivano-Frankivsk, the former rector of St. Josaphat's College; Bishop Djura Džudžar, the ex-arch of Serbia and Montenegro; Bishop Myron Mazur, OSBM, from Brazil; and many other bishops and priests.

Continuing the legacy of their predecessors in spreading the Word of God, serving the Catholic Church in Ukraine and their own people, today the following work in the Ukrainian Department

The Building of the Congregation for the Eastern Churches
 Будинок Конгрегації для Східних Церков

кардинал-префект, якого признає Папа. Конгрегація має нагляд над католицькими церквами східного обряду, а тому і над Українською Католицькою Церквою. У 1946 р. Конгрегація створила Апостольську візитатуру для українців в Західній Європі, яку до 1972 р. очолював архієпископ І. Бучко, а від 1974 р. – єпископ М. Марусин, який у 1980 р., будучи вже архієпископом, став секретарем Конгрегації. У Конгрегації тривалий

час підсекретарем працював о. монсеньйор Ю. Міляник.

Недалеко від Конгрегації з того ж боку вулиці, ближче до Тибру, є славна музична Accademia Santa Cecilia, в якій неодноразово відбувалися українські концерти. Навпроти Конгрегації є старовинний готель «Колумбус», де проводили прийняття (до прикладу, з нагоди 90-річчя від дня народження покійного Патріярха) та пресові конференції і зустрічі.

РАДІО «ВАТИКАН»

Piazza Pia, 3

Зараз наліво вкінці Via della Conciliazione в бік Тибру, недалеко від замку Castel Sant' Angelo, є Piazza

Pia. Бюра ватиканського радіо розміщуються в просторому наріжному будинку № 3. Ватиканська радіови-

Радіо Ватикан
Vatican Radio

of Vatican Radio: Fr. Tymotei Kotsur, OSBM; Fr. Teodosii Hren, OSBM; Fr. Yosafat Khaimyk, OSBM; Sr. Lidia Korotkova, SSMI, known on the waves as "Sister Iryna" Tatiana Shuflyn, who is known as Ksenia Verkhovynets, also

helps out and has worked at Vatican Radio for more than 40 years as an editor, announcer, and director of choirs. Sr. Marta Kozak and Sr. Emilia Vandych, SSMI, and Svitlana Dukhovych prepare separate broadcasts.

ST. JOSAPHAT UKRAINIAN PONTIFICAL COLLEGE

Passaggiata del Gianicolo, 7

To reach "Velyka Seminariya," as the College is popularly known among Ukrainians, from St. Peter's Square you can either walk (about 30 min. uphill) or take a bus. To the left facing the basilica, a short distance behind the col-

onnade, is Largo di Porta Cavalleggeri. The street to the left enters a tunnel which you can cross on foot or by bus. On the other side of the tunnel, before the Ponte Principe Amadeo bridge, is Piazza delle Rovere (you have to exit

сильня була інстальована 1931 р. під наглядом самого Марконі, винахідника радіо. Українські програми, які готував о. М. Ваврик, почали виходити в ефір від 14.XII. 1939 р. раз на тиждень.

Трансляція українських програм перервалася в роках 1944-47. З 1966 р. українські програми почали виходити в ефір щоденно (о 03.15 і 17.30 год. (час Гринвіча) на середніх хвилях 526; 1530 та ультракоротких 103.8), а Літургії – щонеділі (о 06.15 (час Гринвіча)).

Радіомовлення від заснування було під керівництвом оо. Василян. Серед заслужених співробітників – покійний Патріярх Мирослав Іван Любачівський, покійний владика Мирослав Марусин, заслужений секретар Східної Конгрегації, владика Софрон Мудрий, ЧСВВ, з Івано-

Франківська, колишній ректор Колегії св. Йосафата, владика Юрій Джуджар, екзарх у Сербії та Чорногорії, владика Мирон Мазур, ЧСВВ, з Бразилії та багато інших єпископів та священників. Переїнявши спадщину своїх попередників у ширенні Божого слова, служачи рідному народові і Католицькій Церкві в Україні, сьогодні в українському відділі радіо «Ватикан» трудяться о. Тимотей Коцур, ЧСВВ, о. Теодосій Грень, ЧСВВ, о. Йосафат Хаймик, ЧСВВ, с. Лідія Короткова, СНДМ (відома в ефірі як сестра Ірина) та допомагає Татяна Шуфлин, яку знають як Ксеню Верховинець і яка працює на радіо «Ватикан» уже понад 40 років як редактор, диктор та диригент хорів. Окремі передачі готують Світлана Духович та сестри служебниці Марта Козак та Емілія Вандич.

УКРАЇНЬСКА ПАПСЬКА КОЛЕГІЯ СВ. ЙОСАФАТА *Passaggiata del Gianicolo, 7*

До Великої семінарії, яку популярно називають Колегією св. Йосафата, з площі Святого Петра можна дістатися пішки або автобусами. Наліво від площі Святого Петра, коли дивитися в сторону базиліки, за колонадою короткою вулицею можна дійти до Largo di Porta Cavalleggeri. Зліва ця вулиця входить в тунель, який можна перейти автобусами або перейти пішки. Одразу за тунелем, ще перед мостом Ponte Principe Amadeo, є Piazza delle

Rovere. Тут треба вийти (якщо на цю коротку відстань використовували автобус) і можна пересісти в інший автобус, який їде вгору. Семінарія розташована в тому місці, де автобус дуже круто повертає зигзагом під гору (прибл. 1 км від площі Святого Петра). Також можна йти пішки від Piazza della Rovere по Passaggiata del Gianicolo або через вуличку Salita San Onofrio, яка скорочує шлях, але є стрімкішою і сходиться з головною вулицею. Приблизно на пів-

Вид на собор Святого Петра з тераси Колегії Св. Йосафата
The view of St. Peter's Basilica from the terrace of St. Josaphat College

here if you are taking the bus through the tunnel), and here you can take bus which goes up the hill. The Seminary is located less than a kilometer uphill, where the bus takes a very sharp zig-zag turn up the hill. If you walk from Piazza delle Rovere, take Passeggiata del Gianicolo or a shortcut through a steep Salita San Onofrio, which meets with the Passeggiata about halfway to the College. On the way, for those who want to rest, there is an open air cafe with a beautiful view of Rome. Gianicolo is the second highest peak in Rome, after Monte Mario.

The history of the Ukrainian St. Josaphat's College can be divided into three main periods. The first two of them are closely connected with the history of the Pontifical Greek College

of St. Athanasius, which was founded on November 3, 1576. The first period lasts from 1596 to 1803, that is, from the arrival of the first students of theology from the metropolitanate of Kyiv to the Pontifical Greek College of St. Athanasius in Rome until its temporary closing during the time of the Napoleonic wars in 1803.

After the Union of Brest in 1596, Pope Clement VIII decided to support four scholarships for Eastern Slavic students studying theology in Rome. In those times many Ukrainian students studied at the pontifical university in Rome, and later they became priests, teachers, bishops and metropolitans in the Ukrainian Church.

The second period runs from 1845 to 1897, that is, from the opening of the

*Українська папська колегія Св. Йосафата
St. Josaphat Ukrainian Pontifical College*

дорозі до семінарії є відкрите кафе з чудовим видом на Рим. Джанікольо є другим найвищим після Монте Маріо пунктом в Римі.

Історію Української папської колегії св. Йосафата в Римі можна поділити на три основних періоди. Перші два тісно пов'язані з історією Папської грецької колегії св. Атанасія, яка була заснована 3.XI.1576 р. Перший період – 1596-1803 р.р, тобто від прибуття в Папську грецьку колегію св. Атанасія в Римі перших студентів богослов'я з Київської митрополії до її тимчасового закриття в період наполеонівських воєн, у 1803 р.

Після Берестейської унії в 1596 р. Папа Климент VIII вирішив пожертвувати чотири стипендії для студентів-руси́нів, які навчалися богослов'я в Римі.

Відтоді багато українських студентів навчалися у Папському університеті в Римі, а пізніше були священиками, вчителями, єпископами та митрополитами в українській Церкві.

Другий період охоплює 1845-1897 р.р., тобто від відкриття нової Грецької колегії св. Атанасія після наполеонівських воєн до заснування Папою Левом XIII Української папської колегії св. Йосафата.

Третій період починається із заснування Української колегії св. Йосафата під офіційною назвою Pontificio Seminario Ruteno di San Giosafat («Ruteno» змінено на «українську» щойно після Другої світової війни, коли Пітсбурзька єпархія в Америці перестала посилати туди своїх вихованців). 18.XII.1897 р. її заснував Папа

new Greek College of St. Athanasius after the Napoleonic wars to the establishment by Pope Leo XIII of the Ukrainian St. Josaphat's College.

The third period starts with the founding of the Ukrainian St. Josaphat's College by Pope Leo XIII on Dec. 18, 1897, under the official name of Pontificio Seminario Ruteno di San Giosafat. "Ruteno" or "Ruthenian" was changed to Ukrainian after the Second World War, when the eparchy of Pittsburgh stopped sending their theology students here. Until 1932 the Seminary was located in the building adjacent to Sts. Sergius and Bacchus Church (Patriarchal Residence today). At the beginning, until 1904, it was under the supervision of the Jesuits, and then the Ukrainian Basilian Fathers took over. Because of the war, the Seminary was closed from 1915 to 1920. Because of the need for larger quarters, Pope Pius XI designated a piece of Vatican property on Gianicolo, neighboring with the Romanian College, as a building site for the Ukrainian College. The decision was influenced also by the fact that the Pontifical University Propaganda Fide, the college most often frequented by Ukrainian students, was transferred here in 1929 from its older site near the Spanish Steps.

The inauguration of the new building took place on Nov. 13, 1932. Both the library and 39 seminarians were transferred here from Madonna (a popular name for the Sts. Sergius and Bacchus complex). From

the very beginning the Sisters Servants of Mary Immaculate took care of the house-keeping. The cost of the upkeep of the building and the students since 1939 has been fully provided by the Congregation for the Oriental Churches. Presently only eparchial students live here; students from monastic orders live elsewhere.

The spacious building has room for 50 students. The chapel was painted by Mario Barberio. The icon of Christ the Pantocrator behind the altar, and the icons of St. Volodymyr and St. Josaphat, are works of Sviatoslav Hordynsky. In the College there are also works of Mykola Azovsky, born in Kyiv, who lived here in 1945.

Bishop Ivan Buchko, the "Pastor of Refugees," lived here from 1941 until his death in 1974. Here, at his initiative, in May, 1945, the Ukrainian Relief Committee in Italy was established with membership of both clerical and lay persons living then in Rome. In June that same year an English clergyman brought here the first news about Ukrainian prisoners of war in Bellaria (later Rimini). Instantly, Bishop Ivan Buchko made every possible effort to help them. A number of them, through his intercession, came to study theology in Rome. Twelve graduates of the College became bishops.

In 1983 Pope John Paul II visited the College, where he celebrated a moleben [prayer service] in the Ukrainian language.

Лев XIII. До 1932 р. приміщувалася Колегія при прокуратурі церкви свв. Сергія і Вакха (див. Патріярший дім), і в перші роки до 1904 р. була під наглядом отців єзуїтів, а відтоді під проводом отців василіян. Семінарія не функціонувала в часі війни від 1915 до 1920 р. Оскільки приміщення було замале, Папа Пій XI призначив частину ватиканської посілости на горі Джанікольо поблизу румунської колегії під будову колегії для українців. У цю околицю в 1929 р. перенесли Папський університет поширення віри, з яким українці були найбільше пов'язані.

13. XI. 1932 р. відбулася інавгурація семінарії в новому приміщенні, куди перенесли з Мадонни (так популярно називають приміщення при церкві свв. Сергія і Вакха) бібліотеку і перевели 39 семінаристів. Від початку семінарію обслуговують сестри служебниці. Удержання колегії і вихованців від 1939 р. вповні покриває Конгрегація для Східних Церков. Тепер тут перебувають тільки студенти єпархіального клиру; українські клерики з мо-

наших чинів розміщуються деінде. Просторий будинок має приміщення на 50 студентів. Каплицю розписував Маріо Барберіо. Запрестольний образ Христа Пантократора, образи св. Володимира і св. Йосафата – праці Святослава Гординського. У семінарії також розміщені праці мистця Миколи Азовського, який перебував там у 1945 р.

Від 1941 р. до своєї смерті у 1974 р. в семінарії жив архієпископ Іван Бучко, «архипастир скитальців». За його ініціативою тут у травні 1945 р. заснували Український допомогивий комітет в Італії, до якого належали духовні та світські особи, які тоді жили в Римі. У червні того ж року прийшла вістка про українських полонених у Белярії (опісля їх перевезли до Ріміні), якими єпископ Бучко зразу заопікувався і багатьом допоміг виїхати з табору на студії теології до Риму. Зі студентів семінарії на Джанікольо дванадцять випускників стало єпископами.

У 1983 р. Папа Іван Павло II відвідав колегію, де відслужив молебень українською мовою.

UKRAINIAN INSTITUTIONS ON VIA BOCCIA

The newest and most important Ukrainian center in Rome today – St. Sophia's Church, the Ukrainian Catholic University of Pope St. Clement and its affiliate, St. Sophia College, and the Ukrainian Minor Seminary – is located in a northwestern district of the city known as Montespeccato. You can reach this destination by taking bus no. 46 on Largo di Porta Cavalleggeri (one block to the left from the colonnade when facing St. Peter's Basilica –

its starting point is on Piazza Venezia) to Largo Boccea. There you have to change to bus nos. 146, 904 or 905, which stop almost at the entrance to St. Sophia's, known by the bus drivers as "chiesa dorata" – the golden church. Or, from Largo Boccea, take bus nos. 980 or 981, which turn left in the vicinity of the church, or bus no. 546, which turns right. It takes about 30 min. to reach St. Sophia's from St. Peter's Square, depending on traffic.

SAINT SOPHIA'S CHURCH

Via Boccea, 478

The golden-domed church of St. Sophia was erected through the efforts of the late Patriarch Josyf Slipy in 1967-69. The architectural plans of the church, with five cupolas and three naves, in a Ukrainian-Byzantine style closely resembling the original building of St. Sophia in Kyiv, were prepared by Lucio di Stefano. Faithful from the whole Ukrainian diaspora have contributed to the building of this church. Pope Paul VI participated in the solemn consecration of the church on Sept. 28, 1969, depositing under the altar a relic of St. Clement from the Basilica of St. Clement. During a commemorative concert in the Auditorium Palazzo Pio at Via della Conciliazione, one of the guest speakers was Giulio Andreotti, president of the

Italian Parliament, who also held the position of Italian prime minister several times.

When Metropolitan Myroslav Lubachivsky was elevated to the rank of a Cardinal, Pope John Paul II made St. Sophia a cardinal church of Rome.

In front of the church, on a large stone ornamented square, there is a fountain and a statue of three angels by Ugo Mazzei. The four marble steps leading to the church represent four moral virtues: wisdom, moderation, justice and endurance.

The artistic decoration of the interior of the church, both the mosaics and the glasswork, is by Sviatoslav Hordynsky. Behind the main altar are mosaics of Holy Wisdom and the Eucharist. Above

УКРАЇНСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ НА ВІЯ БОЧЧЕЯ

На північно-західній окраїні міста, відомій як Montespassato, є найновіший (а то й найважливіший сьогодні) український центр у Римі – собор Святої Софії, Український католицький університет ім. Папи Климента, з яким пов'язана Колегія Святої Софії та Українська мала семінарія.

Можна доїхати туди від площі св. Петра автобусами № 46 (зупинка на Largo di Porta Cavalleggeri, яка розміщена зліва від собору Святого

Петра – один блок за колонадою; початкова станція № 46 на Piazza Venezia) до Largo Воссєа, а звідти автобусами № 146, 904 або 905, які зупиняються майже перед самою брамою св. Софії, яку водії називають «кієза дората» (позолочена церква). (Автобуси № 980 і 981 завертають недалеко від собору наліво, а № 546 направо, тому ними також можна скористатися). Доїзд триває приблизно 30 хв., залежно від руху.

СОБОР СВЯТОЇ СОФІЇ

Via Воссєа, 478

Золотоверхий собор Святої Софії збудовано заходами покійного Патріярха Йосифа в 1967-69 рр. Плани п'ятибанної тринавної церкви в українсько-візантійському стилі, близькому до стилю первісної будови Святої Софії в Києві, виготовив архітектор Lucio di Stefano. Вірні з усіх країн поселення причинилися до його побудови.

Величаве посвячення собору відбулося 27-28.IX.1969 р. за участю Папи Павла VI, який переніс сюди із базилики св. Климента частинку мощів св. Климента, що зберігаються під головним престолом. На святковій академії в аудиторії Палаццо Піо на Via della Conciliazione промовляв президент італійського парламенту Джуліо Андреотті, кількакратний прем'єр Італії.

З наданням митрополитові Мирославові Іванові Любачівському титулу кардинала Папа Іван Павло II підніс собор до гідності кардинальських церков у Римі.

Перед собором на великій, орнаментально викладеній камінням площі розміщений водограй зі скульптурою трьох ангелів, праці Уґо Маццея. Чотири ступні мармурових сходів, які провадять до собору, символізують чотири моральні чесноти: розсудливість, справедливість, витривалість і стриманість.

Мистецьке оздоблення церкви – як мозаїки, так і вітражі – виконав Святослав Гординський. За головним престолом розміщені мозаїки Божої Премудрости та Пресвятої Євхаристії. Над горним сідалищем –

Собор Святої Софії
The Church of Saint Sophia

the patriarchal seat is the coat of arms of Cardinal Slipyj, bearing the motto "Per aspera ad astra" – through suffering to the stars. The sacristy is in the right apse; in the left apse there is a "proskomydijnyk," an altar with an icon of a praying Holy Mother – Oranta – and a closed entrance to the crypts. The icons in the iconostasis were designed by Hordynsky and executed by a Studite monk, Yuvenaly Mokrytsky. The marble works were done by Ugo Mazzei. The walls are completely covered with mosaics. The figures in those decorations speak of the religious and national ideas of the late Patriarch, who personally took part in planning the decorative aspect of the church. The figures in the stained glass windows in the main cupola represent eight Kyivan-Galician

Metropolitans: Ilarion, Smoliatych, Akerovych, Tsamvlaka, Isydor, Rohoza, Mohyla, and Rutsky. On the front wall to the right of the sanctuary is the chronicler Nestor, author of the "Povist Vremennykh Lit" ("Tale of Times Past"); across from him on the other wall is a pilgrim, Danylo, who is lighting a lamp on the site of the Holy Sepulchre in 1108 "from the people of Rus." Two outstanding Kyivan rulers are depicted on the front wall: to the left is the figure of Yaroslav the Wise, and facing him on the other wall Volodymyr Monomakh. The mosaics were executed by the studio of Marco Tulio Monticelli from Monte Cassino.

On the lower level beneath the church there is an auditorium (entrance from the corridor which joins the church and

*Інтер'єр собору Святої Софії
The Church of Saint Sophia. Interior view*

герб Патріярха Йосифа з написом «Per aspera ad astra» («Через терня – до зірок»). У правій апсиді – захристія, а в лівій – проскомідійник із мозаїчною іконою Оранти, а перед ним – зачинений отвір до крипти. Іконостас проекту С. Гординського виконав студитський іконописець о. Ювеналій Й. Мокрицький, а працю в мармурі – Уґо Маццеї. Усі стіни собору вкриті мозаїкою. Постаті, які є в соборі, свідчать про релігійно-національний світогляд покійного Патріярха, який особисто планував декоративний зміст собору. На вітражах у куполі зображено вісім киево-галицьких митрополитів: Іларіона, Кліма Смолятича, Петра Акеревича, Григорія Цамвлака, Ісидора, Михайла

Рогозу, Петра Могилу та Йосифа-Веніямина Рутського. На передній стіні з правого боку від святилища – літописець «Повісти временних літ»; напроти – Данило-паломник, який ставить на Божому Гробі в Єрусалимі (1108 р.) лампаду «від усієї Руської Землі». На передній стіні ліворуч – Ярослав Мудрий, а напроти – Володимир Мономах. Мозаїчні роботи виконувала студія Марка Тулія Монтічеллі.

Під церквою розміщена аудиторія (вхід із коридору, який пов'язує церкву і будинок УКУ), а ще нижче – крипти, де до 1992 р. у скляній труні спочивали забальзовані тлінні останки Патріярха Йосифа. У 1992 р. прах кардинала перевезли зі собору Святої

the university building), and still lower are the crypts where, until 1992, the embalmed body of the late Patriarch Josyf rested in a glass coffin. In 1992 the cardinal's earthly remains were taken from St. Sophia's Church in Rome and re-buried in the crypt of St. George's Cathedral in Lviv, Ukraine. Also buried here are Archbishop Ivan Buchko (d.

1974), Bishop Stepan Chmil (d. 1978), Bishop Ivan Khoma (d. 2006), as well as Mother Claudia, Superior of the Basilian Sisters, the remains of Julian Pawlykowsky (transferred from Munich) and Princess Teresa Sanguszko-Sapieha (transferred from Merano, northern Italy) and a young student Hryhoriy Smereka.

THE UKRAINIAN CATHOLIC UNIVERSITY OF POPE ST. CLEMENT

The Ukrainian Catholic University of Pope St. Clement (UCU) is housed in the building adjacent to St. Sophia's. It was built in 1964-66. In 1963, after 18 years of imprisonment in camps, Josyf Slipyj, the head of the Ukrainian Catholic Church, arrived in Rome. One of his first decrees involved the founding of the Ukrainian Catholic University. Patriarch Josyf founded the University on Nov. 28, 1963, and in 1966 promulgated its statutes.

As a continuation of the Theological Seminary in Lviv, which was closed in 1944, Patriarch Josyf established at UCU the theological College of St. Sophia in 1968. Out of 67 students who studied there in the years 1966-87, 12 became priests. In 1969 the Synod of Ukrainian Bishops took upon itself the responsibility to provide for the existence of the College. Starting in 1970, special summer courses were held at UCU for Ukrainian students from various countries.

The sign over the entrance to UCU summarizes the goal of the institution: "The truth and the love of knowledge unites people scattered throughout the world." The two angels sculpted in bronze, the work of Ugo Mazzei, hold the book of the Apocalypse with the seven seals and a quotation "You are worthy to take the book and break its seals." A new wing was added to the building in 1987-88.

In the UCU building there are lecture halls, archives which contain valuable materials (manuscripts, the passport of Ukrainian historian Hrushevsky and his family, etc.), and a library which contains over 30,000 books and 20,000 periodical magazines. There are also residential rooms for lecturers and students, two chapels, and a separate apartment for the sisters who take care of the housekeeping. On the first floor there is the apartment of the late Patriarch Josyf preserved in the same state as it

*Скульптура трьох ангелів, де на Йордан відбувається освячення води
A statue of three angels, where water is blessed on Epiphany*

Софії в Римі до крипти собору св. Юра у Львові.

У крипті поховані: митрополит Й. Сембратович (пом. 1900), перенесений із цвинтаря Кампо Верано архієпископ Іван Бучко (пом. 1974), єпископ Стефан Чміль (пом. 1978),

єпископ Іван Хома (пом. 2006), мати Клавдія, архимандриня василянок, Юліан Павликовський (перевезений з Мюнхену), княгиня Тереса Сангуско-Сапіга (перевезена з Мерано, північна Італія) та студент Григорій Смерека.

**УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. ПАПИ КЛИМЕНТА (УКУ)
*Universita Cattolica Ucraina di San
Clemente Papa***

Будинок побіч собору Святої Софії – це Український католицький університет ім. Климента Папи (популярна

назва – УКУ), побудований у 1964–66 рр. У 1963 р. після 18 років ув'язнень і таборів до Риму приїхав Глава УГКЦ

*Ангели, що тримають книгу Євангелія
Angels hold the Gospel book*

was during his life. Until 1972, when Patriarch Josyf moved to the Patriarchal Residence, UCU also housed a Museum collection (it was then transferred to the Sts. Sergius and Bacchus building) of some 5,000 objects. Only the natural science section remains here, which contains some gifts and some parts of the personal collection of Patriarch Josyf Slipyj, who was a great enthusiast of the natural sciences, collections of butterflies, geological and mineral specimens.

Two commissions, one in charge of the translation of the Holy Scriptures and one for the translation of liturgical books, worked at UCU. Publishing was also one of its important activities.

Outside the building there is a bust of Ivan Kotliarevsky to the right and

of Markian Shashkevych to the left. Facing the building is a statue of Taras Shevchenko, draped in a Roman toga. All of the above are works of Ugo Mazzei. It was a dream of Shevchenko to be able to visit Rome, to be, as he writes in a letter to a friend, "in the eternal city, crowned by the cupola of Buonarroti." The dream almost came true. The Kulish family was ready to cover the cost for Shevchenko's journey, but shortly before his departure, the poet was arrested. The quotation at the foot of the statue is from the famous poem "Learn, my brothers..." On a separate tablet are quotations from his poem "The Neophytes."

The Ukrainian Catholic University was first revived in Lviv as the Lviv Theological Academy (LTA). For this purpose, in 1992 with the blessing of Major

Будинок УКУ ім. Климента Папи

The building of Pope St. Clement Ukrainian Catholic University

Йосиф Сліпий. Один із перших його декретів стосувався заснування Українського католицького університету. Патріарх Йосиф видав грамоту про заснування УКУ 28.XI.1963 р., а у 1966 р. затвердив його конституцію.

У 1968 р. Патріарх Йосиф оснував при УКУ, як продовження Львівської семінарії, закритої у 1944 р., колегію Святої Софії, де до 1987 р. навчалось 67 студентів, з яких 12 стали священниками. Синод українських єпископів у 1969 р. перебрав на себе опіку над УКУ. Від 1970 р. тут провадять літні курси для українських студентів з різних країн.

Напис на фронтоні говорить про завдання цієї інституції – «Істина і любов науки собирає в розсіянні сущих». Над входовими дверима – скульпту-

ра двох ангелів у бронзі, які тримають книгу Одкровення зі сімома печатами й цитатою «Достойний ти взяти книгу і розкрити печаті її» роботи Уго Маццей. У 1987-88 рр. добудовано нові приміщення до головного будинку УКУ.

У будинку УКУ приміщуються викладавці, архів, у якому зберігаються цінні матеріали, манускрипти, рідкісні документи (як-от особистий паспорт родини Михайла Грушевського), бібліотека, у якій зібрано понад 30 тис. книжок і 20 тис. одиниць періодики. Тут також є помешкання для професорів і студентів, дві молитовниці та окрема частина для монахинь, які обслуговують церкву і будинок. На першому поверсі збережені кімнати покійного Патріарха у такому стані, у якому вони були два останні роки його життя. До

Archbishop Myroslav Ivan Cardinal Lubachivsky, the head of the Ukrainian Catholic Church, the Committee for the Revival of the Theological Academy was created. In 1994 the Lviv Synod of Bishops declared the revival of the LTA. In September of that year the Academy was officially opened.

The rebirth of the Ukrainian Catholic University (UCU) in Ukraine, which happened on June 28, 2002, crowned nearly a century of efforts and desires of the Ukrainian Catholic Church and Ukrainian scholars to create an institution of higher education that would grow from the ground of Christian spirituality, culture, and worldview, and would become an educational and scholarly center of general importance, and also a site for ecumenical dialogue and understand-

ing in Ukraine. The 20th century was not very favorable to the people of Ukraine. Persecution, wars, deportation, martyrdom for the faith, pain and suffering from terrible burdens was the fate of millions. The fruit of this suffering was the pure prayer of the new martyrs of the Ukrainian people, which performs miracles and sets afire the hearts of the faithful so that they take worthy steps in, it would seem, a spiritually devastated and mutilated land. The founding of UCU was also the fruit of this prayer. Among the new martyrs of the Kyivan Church who were declared blessed by Pope John Paul II during his visit to Ukraine in June 2001, seven were former teachers and students of the pre-war Greek-Catholic Theological Academy, of which UCU is the heir.

UKRAINIAN PONTIFICAL MINOR SEMINARY

Pontificio Seminario Minore Ucraino
Via Boccea, 480

The Minor Seminary is a secondary school for boys modeled after the Minor Seminary of Lviv. As a result of Bishop Buchko's entreaties, it was inaugurated in the presence of the Papal Nuncio to France, later Pope John XXIII, in France in 1951. The Ukrainian Salesian Fathers were put in charge of the Seminary. In the 1930s 32 young boys from the eparchy of Peremyshl arrived at the Salesian centers in Italy, of which 17 became priests. It was them who would be lat-

er entrusted to run the Seminary. On average, from 50 to 100 people, from various countries of Western Europe, Yugoslavia, and America, studied at the seminary. The largest number of students was 112, who studied in the academic year 1968-1969. The official name of the seminaries in France and Castelgandolfo was the Ukrainian Institute of St. John Bosco, but more often the name "Ukrainian Minor Seminary of St. John Bosco" was used.

1972 р., коли за Йосифа Сліпого перевезли до Патріяршого двору, тут також розміщувався музей, який налічував біля 5 тис. експонатів. У коридорах УКУ залишився відділ природознавчого музею, у якому складали різні дарунки для Блаженнішого – тварин, колекції метеликів та геологічних пород, що їх зібрав сам Патріярх, великий ентузіаст природи.

При УКУ працювали дві комісії, які займалися перекладом Святого Письма і літургійних книг. Тут також активно функціонувала видавнича діяльність. На дворі біля будинку праворуч стоїть бюст І. Котляревського, а ліворуч – о. М. Шашкевича. Напроти – велика мармурова статуя Т. Шевченка в римській тозі. Усі роботи виконав Уго Маццеї. Мрією Шевченка було побувати, як писав він до свого приятеля, «у вічному місті, уквітчаному банею Буонаротті». Родина Кулішів хотіла фундувати йому дорогу, але незадовго перед виїздом Шевченка заарештували. На підніжжі статуї – цитата з його поеми: «Учітеся, брати мої», а на окремій таблиці викарбувано довші цитати з поеми «Неофіти».

Український католицький університет був відновлений у Львові спершу як Львівська богословська академія. Для цього у 1992 р. з благословення Глави УГКЦ Мирослава Івана Кардинала Любачівського створили комісію для відновлення Богословської академії. У

1994 році Львівський синод єпископів проголосував за відновлення ЛБА. У вересні цього ж року Академію офіційно відкрили.

Відродження Українського католицького університету (УКУ) в Україні, яке відбулося 28.VI.2002 р., вінчало собою майже столітні зусилля і прагнення Української Греко-Католицької Церкви та українських науковців створити вищий навчальний заклад, який виростав би на ґрунті християнської духовності, культури та світогляду і став би освітнім та науковим центром загального значення, а також місцем екуменічного діалогу й порозуміння в Україні.

Минуле ХХ століття було не надто прихильним до християнського люду України. Переслідування, війни, депортації, мучеництво за віру, біль та страждання важким тягарем впали на мільйони людських доль. Плодом цих страждань стала чиста молитва новомучеників українського народу, що творить чуда і запалює серця вірних на подиву гідні кроки у, здавалося би, духовно спустошеному та понівеченому краї. Становлення УКУ стало також плодом і цієї молитви. Серед новомучеників Київської Церкви, яких проголосив блаженними під час свого перебування в Україні у червні 2001 р. Папа Іван Павло II, семеро – колишні викладачі та студенти довоєнної Греко-католицької Богословської академії, спадкоємцем якої є УКУ.

In 1956 the Seminary was transferred to the Villa Andrea in Castelgandolfo near Rome. In 1959 a new building on Via Boccea, built by the Oriental Congregation specially to house the school, was inaugurated. Besides the classrooms and offices, there is also a students' residence, a church, auditorium, dining room, and a large yard for sports. In 1963 at the request of Metropolitan Josyf Slipyj, newly released from a Siberian labor camp, Pope John XXIII elevated the school to the status of a Pontifical school – Seminario Pontificio.

The students in the Minor Seminary, where the main educational objective

was to educate a young generation of Ukrainians on Christian moral principles and to direct them towards service of their church and their nation (though commitment to be a priest was not a precondition for admittance to the school), came from many countries where there are Ukrainian settlements. The seminary was the only middle school in the western world in which Ukrainian was the sole language of instruction.

Besides Ukrainian, Italian and the language of the country where the student came from were also required. The curriculum was comparable to the programs in European secondary schools in general. All students lived in the

*Українська папська мала семінарія та спортивний майданчик перед будинком
The Ukrainian Pontifical Minor Seminary and its sports field*

УКРАЇНСЬКА ПАПСЬКА МАЛА СЕМІНАРІЯ

Pontificio Seminario Minore Ucraino
Via Boscea, 480

Мала семінарія – середня школа для хлопців, створена на зразок Львівської малої семінарії стараннями єпископа Івана Бучка в 1951 р. – бере початок з Люрі (Франція), де на її відкритті був тодішній Апостольський нунцій у Франції, а пізніше Папа Іван XXIII. У 1930-х рр. з Перемишльської єпархії прибули до салезіянських установ у Італії 32 хлопців, з яких 17 стали священниками. Саме їм доручили провадити Малу семінарію.

У середньому учнів було від 50 до 100 осіб, які походили з різних західноєвропейських країн, Югославії, США і Канади. Найбільше студентів (112) навчалося у 1968-69 році. Офіційна назва семінарії у Люрі та у Кастельгандольфо – «Український інститут св. Івана Боско», але частіше використовували назву «Українська мала семінарія св. Івана Боско».

У 1956 р. семінарію перенесли до Вілли Андрея в Кастельгандольфо

Будинок Української папської малої семінарії та каплиця (праворуч)
The building of the Ukrainian Pontifical Minor Seminary and chapel (right)

IN THE CENTER OF THE CITY

There is no one place in Rome which can be called "downtown." Several places can be designated as such. One of these would be Piazza Venezia and Campidoglio. The places mentioned in this part of the guidebook are located at some distance from each

other, beginning near the Tiber river bridge which leads to the Vatican, extending to the Basilica of Santa Maria Maggiore, with Piazza Venezia as a central point. For lack of a better description, let us call this area the center of the city.

RESIDENCE OF KYIVAN METROPOLITAN ISYDOR

Via Giulia, 64

Via Giulia lies about one block away and more or less parallel to the Tiber river, between the Principe Amadeo and Garibaldi bridges, on the other side from the Vatican. In the 15th and 16th centuries this was the most fashionable street in Rome. Today the street is again beginning to attract people with its quaint atmosphere and art galleries. On this street, in building no. 64, Kyivan Metropolitan Isydor spent the last years of his life. The building is next to the Church of St. Blasio (now closed), closer to Ponte Amadeo than Ponte Garibaldi, between the streets Vicolo del Cefalo and Via Bresciani, near Hotel Cardinal. A native Greek, as were almost all Kyivan Metropolitans up to that time, Isydor was appointed to the Metropolitan See of Kyiv at the time when the Byzantine

Empire was catastrophically threatened by the Turks and looked to union with the Roman Church as a means of salvation. He participated in the Council of Florence in 1439 dealing with the union of the Eastern and Western Churches. After the fall of Constantinople in 1453, where he took part in the last defensive battle of the capital, Isydor came to live in Rome. Here he held important positions in the College of Cardinals and was known as "the Ruthenian Cardinal," that is, the Ukrainian Cardinal. He died on April 27, 1463. The building in which he lived, which has been renovated since that time, can be regarded as the first residence of the Kyivan Metropolitan in Rome. However, there is no commemorative plaque on the wall of the building to that effect.

У ЦЕНТРІ МІСТА

Трудно визначити, який саме пункт є центром міста. У Римі декілька місць претендують на це звання, тому можна обрати за орієнтир, наприклад, Piazza Venezia-Campidoglio. Пам'ятки, про які йдеться в цій частині до-

відника, розкинуті в цій центральній частині досить віддалено одна від одної, починаючи приблизно від Тибру (мостів, які ведуть до Ватикану), через Piazza Venezia до базилики Санта Марія Маджоре.

РЕЗИДЕНЦІЯ КИЇВСЬКОГО МИТРОПОЛИТА ІСИДОРА

Via Giulia, 64

Via Giulia проходить менш-більш паралельно до Тибру, на протилежному

боці від Ватикану, на відстані одного блоку від ріки між мостами Ponte

*Церква св. Власія (ліворуч) та будинок, в якому жив митрополит Ісидор
The Church of St. Blaise (left) and the building in which Metropolitan Isydor lived*

CAMPIDOGLIO - PALACE OF THE SENATOR

*Piazza del Campidoglio –
Palazzo Senatorio*

The most surprising place in Rome to find Ukrainians mentioned is on the Capitoline Hill, which in ancient times symbolized the power of the Roman Empire. You can reach the Capitoline Hill or Piazza Campidoglio by the picturesque steps to the right of the Victor Emmanuel Monument (the steeper flight of stairs on the left lead to the Aracoeli church). The building across the square facing the steps is the Palace of the Senator. It was originally built in the Middle Ages on the site of the Temple of Jupiter and the Tabularium,

the building which housed the archives of the Roman Empire. Today it serves as the official residence of the governor of Rome. The palace was reconstructed in 1582-1602, and on this occasion Pope Clement VIII (1592-1605) placed a commemorative marble plaque above the main entrance door (beneath the clock tower) noting his achievements, which included the union of "Ruthenos," that is, Ukrainians, with the Roman Church. This evidently refers to the Union of 1595 which took place during his pontificate.

*Палац сенаторів
The Senators Palace*

Principe Amadeo і Ponte Garibaldi. У 1516 ст. це була найелегантніша вулиця Риму. Сьогодні вона знову починає оживати і є відомою через мистецькі галереї. На цій вулиці в будинку біля церкви св. Власія (тепер недіючої) під № 64 (ближче до Ponte Amadeo, ніж до Ponte Garibaldi, між вулицями Vicolo del Cefalo і Bresciani, недалеко готелю «Cardinal») доживав свого віку київський митрополит кардинал Ісидор. Саме його, грека, призначили на київський митрополичий престол в часи, коли Візантії катастрофічно загрожували турки, і вона шукала порятунку в союзі з Римською Церквою-

державою. Ісидор брав участь у Флорентійському соборі 1439 р. у справі злуки Східної і Західної Церков. Після упадку Константинополя у 1453 р., де був учасником останньої оборонної битви столиці, митрополит переїхав до Риму. Тут він обіймав чільні пости в Кардинальській колегії і був відомим як Cardinale ruteno (руський, тобто український кардинал). Помер 27.IV.1463 р. Будинок № 64, сьогодні перебудований, можна вважати першим осідком Київського митрополита в Римі. На жаль, немає ніякої видимої згадки (пропам'ятної таблиці), що тут жив митрополит Ісидор.

КАМПІДОЛЬЮ – ПАЛАЦ СЕНАТОРІВ

*Piazza del Campidoglio –
Palazzo Senatorio*

Найнесподіванішим місцем у Римі, де є згадки про українців, є Капітолійський пагорб, який в давнину символізував силу Римської імперії. На площу Кампідолью ведуть розлогі сходи (трошки позаду і направо від колосального пам'ятника Еммануелю; вузькі, стрімкі сходи там же ведуть до церкви Ara Coeli. Будинок напроти через площу – це Палац сенаторів, який первісно був побудований в середньовіччі на місці святині Юпітера і Табуляріуму, в

якому зберігалися архіви Римської імперії і яка сьогодні є офіційною резиденцією посаdnика Риму. Палац перебудували у 1582-1602 рр. З цієї нагоди Папа Климент VIII (1592-1605) встановив над вхідними дверми (нижче вежі з годинником) мармурову таблицю, на якій вписані його досягнення, де згадано також, що він об'єднав Ruthenos (українців) з Римською Церквою. Очевидно, йдеться про Унію, яка відбулася за його понтифікату, у 1595 р.

PATRIARCHAL RESIDENCE THE CHURCH AND INN OF STS. SERGIUS AND BACCHUS

Piazza Madonna dei Monti, 3

Piazza Madonna dei Monti is located near Via dei Serpenti, which connects two main streets of Rome – Via Nazionale and Via Cavour. It is nearer to Via Cavour and not far from the Metropolitana B subway stop. You can take the Metropolitana B to go to EUR and Ostia. To reach Piazza Madonna dei Monti on foot from Piazza Venezia, take the Via dei Fori Imperiali in the direction of the Coliseum. At the lights, approximately where the entrance to the Forum is located, turn left to Via Cavour. About two blocks up the street, at the traffic lights, the street to the left is Via d. Serpenti. Walking down a short distance on Via d. Serpenti you come across a small square with a fountain – Piazza Madonna dei Monti. There, at no. 3, is the entrance to the Patriarchal Residence, the Church of Sts. Sergius and Bacchus, and the inn.

Crossing the threshold of the building at no. 3, you cross almost 400 years of Ukrainian history in Rome. The Church of Sts. Sergius and Bacchus, named after two officers in the Roman army under Maximilian martyred in 303, and a small adjacent building were a gift of Pope Urban VIII in 1639 to establish a Ruthenian College – Collegio Nationis Ruthenorum. The Pope's brother, Cardinal Antonio Barberini, bought another neighbouring building and en-

larged the funds for their maintenance. Still, this was not sufficient to run a college, and the building served only as the residence of the representatives of the Kyivan Metropolitanate and the order of the Basilian Fathers.

Both the church and the building were renovated several times: in 1645, in 1707, and in 1741 from the offerings in gratitude for the miracles performed by the Holy Mother of Zhyrovichi icon. In 1895-96 the old building was demolished and a new three-story structure was built with the present-day facade, one better adapted to the needs of the seminarians. A new marble altar with a baldachin and an icon-screen was installed in the church. In 1897, Pope Leo XIII established the Ukrainian (Ruthenian) College which was housed in this building until 1932. At first the College was under the supervision of the Jesuits.

In 1904 the Ukrainian Basilian Fathers took charge. From 1932 until 1960 the building served as the residence of the executive (Curia) of the Basilian Order. Russia, Austria and Italy tried to acquire the property in the 19th century, and in the years 1925-28 so did Poland. Among the many outstanding visitors here, to mention but a few, were the numerous pilgrims to the Holy Land led by Metropolitan Andrey Sheptytsky in 1906 and Ukrainian historian Mykhailo

ПАТРІАРШИЙ ДВІР – ГОСТЬОВИЙ ДІМ І ЦЕРКВА СВВ. СЕРГІЯ І ВАКХА

Piazza Madonna dei Monti, 3

Piazza Madonna dei Monti є біля via dei Serpenti, яка з'єднує дві головні вулиці в Римі – via Saviour і via Nazionale (ближче до via Saviour, де недалеко є перестанок метро Metropolitana B, звідки можна їхати до EUR і понад морем до Остії). Пішки з Piazza Venezia до «Мадонни» треба йти по Via dei Fori Imperiali до Колізею. Біля семафора, недалеко від входу на Forum Romanum, зліва починається via Saviour. Приблизно два блоки вгору і вліво простягається via dei Serpenti, а через блок вниз на малій площі з

фонтаною (вхід за № 3) є Патріарший двір, церква свв. Сергія і Вакха та Жировицької Божої Матері і гостьовий двір, які називають «Мадонна».

Переступаючи поріг «Мадонни», ви переступаєте майже 400 років української історії в Римі. Церкву свв. Сергія і Вакха, військових старшин при дворі Максиміліяна, які загинули мученицькою смертю у 303 р., та малий будинок при ній подарував Папа Урбан VIII у 1639 р. для створення Collegium Nationis Ruthenorum – Колегії нації русинів. Його брат, кардинал Антоніо

Церква свв. Сергія і Вакха та Патріарший двір (праворуч)

The Church of the Saints Sergius and Bacchus and the Patriarchal residence (right)

Hrushevsky and his family, who visited in 1908. An invaluable archive of the Basilian Fathers from the 17th to 18th centuries was transferred from here to the Lviv National Museum before the First World War. From 1915 until 1921 the College was closed and the building was occupied by the Sisters of St. Elizabeth, who maintained a girls' residence here. In 1924, in the Church of Sts. Sergius and Bacchus, Kostyantyn Bohachevsky was ordained bishop for Ukrainians in the United States, and in 1929 the ordination of Ivan Buchko took place here.

The Basilian Fathers sold the building to the Pontificio Collegio Pio Latino Americano in 1960. Ten years later, in 1970, Patriarch Josyf Slipyj bought back the building and the church, renovated it, and in 1972 the complex became the property of the St. Sophia Religious Association. Today the Church of Sts. Sergius and Bacchus is a parish church for Ukrainians residing in Rome. The building houses the residence and offices of the Patriarch of the Ukrainian Catholic Church, an inn and a museum. The entrance to the church from the piazza is usually closed, except for at liturgical services during great feasts. Otherwise, the entrance is at no. 3. Above the entrance door is an emblem of the Galician coat of arms with a lion; it is not known when the emblem was put there. Inside, the corridor to the left leads to the church, which is also known as the Church of the Holy Mother of Zhyrovichi. During the renovation of the walls in

1718, an exact copy of the miraculous icon of Zhyrovichi was discovered under the plaster. Nobody could explain how it happened to be there. The icon soon became venerated as miraculous and Pope Clement XI instructed to cut out the icon from the wall and to place it behind the altar in the church. Though most of the objects in the church were destroyed during the renovation by the new owners in the 1960s, the icon remained unscathed in its place high above the altar. Only a few icons survived from the original icon-screen; others that are there today (Christ, the Mother of God, St. Volodymyr, St. Olha) were brought from St. Volodymyr's Church in Paris when a new icon-screen was installed there. The icons of St. Sergius and St. Bacchus were accidentally found in a Roman art gallery. Patriarch Josyf bought them back and now they are located at the center of the side walls in the church. Under the church is a crypt; the oldest identified burial is dated 1311. On the floor in the center of the church an inscription on the marble slate states that here rests Metropolitan Rafael Korsak, who "enriched this church with sacred coverings and gifts of gold and silver." He died in Rome in 1640.

On the ground floor of the Patriarchal Residence there is a living room, dining room, and kitchen. On the first floor is a room where Metropolitan Sheptytsky, a frequent guest at the house, stayed. There are guest rooms on the first, second and third floors. The third floor also has the synodal hall, the walls

Барберіні, докупив сусідній будинок та збільшив фонд на утримання посілости. Однак цього було замало для існування Колегії, тому будинок використовувався лише для представництва Київської митрополії і василіянського чину.

Будинок і церкву неодноразово відновлювали та перебудовували, зокрема у 1645 і 1707 рр., а в 1741 р. реконструкцію зробили з пожертв за чуда через посередництво Жировицької Божої Матері. У 1895-96 рр. стару будівлю розібрали до основ і збудували нову, триповерхову, яка і сьогодні виглядає так, відновили церкву та встановили іконостас і мармуровий престол з балдахином. Тут, відтоді як її заснував Папа Лев XIII в 1897 р., до 1932 р. була Колегія, за якою спочатку наглядали отці єзуїти, від 1904 р. отці василіяни, а від 1932 до 1960 р. – Головна управа василіянського чину. У минулому столітті цю посілість старалася привласнити собі Росія, Австрія, Італія, а в 1925-28 рр. Польща. Серед багатьох визначних відвідувачів цієї обителі варто згадати велику групу українських паломників до Святої Землі під проводом Митрополита Андрея Шептицького в 1906 р., а також історика Михайла Грушевського з родиною у 1908 р. Перед Першою світовою війною звідси до Національного музею у Львові передали цінний василіянський архів з 17-18 ст. Від 1915 до 1921 р. Колегія була закрыта, і в будинку жили сестри святої Єлисавети, які створили там пансіон для дівчат. У церкві

свв. Сергія і Вакха відбулася у 1924 р. хіротонія єпископа для українців в Америці Константина Богачевського, а в 1929 р. єпископа Івана Бучка.

У 1960 р. отці василіяни продали будинок керівництву Pontificio Collegio Pio Latino Americano. У 1970 р. його відкупив і відновив покійний Патріарх Йосиф, і від 1972 р. посілість стала власністю Товариства «Свята Софія». Сьогодні церква свв. Сергія і Вакха є парафіальною церквою для українців у Римі, а в будинку розміщена резиденція і різні бюро Патріарха Української Католицької Церкви, гостювий дім та музей.

Вхід до церкви з площі (за винятком часу Богослужінь у великі свята) є закритий. Входити треба під № 3. Над дверима – галицький герб з левом (коли її там встановлено – невідомо). В середині коридор зліва веде до церкви, що також відома як церква Жировицької Божої Матері. Коли відновлювали мури будинку у 1718 р., під тинком знайшли ікону – копію чудотворної ікони з Жировиць. Ніхто не міг пояснити, як вона там опинилася. Ікону незабаром почали почитати як чудотворну, і Папа Климент XI наказав витягти її з муру й перенести до церкви. Хоча більшість об'єктів у храмі були зруйновані під час перебудови новими власниками у 1960-х роках, ікона вціліла на своєму місці вгорі за престолом.

З попереднього іконостасу тільки деякі ікони віднайшли; інші перевезли сюди з Парижу (ікони Христа, Божої

of which are decorated with paintings from the museum collection of Patriarch Josyf, and also a collection of religious items and religious art, photographs, graphics, ceramics, carving, folk art and other memorable items. On the

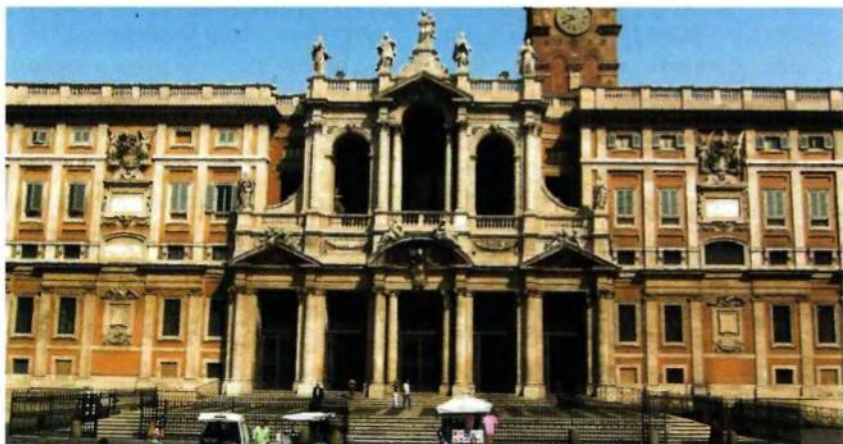
fourth floor is a cloister and chapel for the nuns, the office of the St. Sophia Religious Association and the room of the Apostolic Visitor. The Sisters Catechists of St. Anne from Brazil take care of the house.

SANTA MARIA MAGGIORE BASILICA

Santa Maria Maggiore

A pilgrimage to Rome traditionally includes a visit to the four basilicas: St. Peter's, St. Paul's, St. Giovanni in Laterano, and Santa Maria Maggiore. The last one, founded in the 5th century, holds a special interest for Ukrainians as well as for other Slavic people. It was here that the first Divine Liturgy in the Slavic language in Rome was celebrated. In 860, Sts. Cyril and

Methodius went on a mission to the Khozars. They stopped in Crimea, where they found the relics of Pope St. Clement which they brought to Rome. Pope Adrian II then allowed them to celebrate the Mass in the Oriental rite and in the Slavic language. Up to that time an intense debate was going on whether any other language besides the traditional three – Greek, Latin and

Базиліка Санта Марія Маджоре
The Basilica of Santa Maria Maggiore

Матері, св. Володимира, св. Ольги), бо там у церкві св. Володимира встановлювали новий іконостас. Також віднайшли в одній з римських галерей ікони свв. Сергія і Вакха, які Патріярх Йосиф викупив. Тепер вони висять на бокових стінах церкви. Під церквою була крипта, в якій ідентифіковане найдавніше поховання – з 1311 р. У центрі церкви на долівці є напис про поховання там митрополита Рафаїла Корсака, який «церкву цю збагатив священними обрусами і золотими та срібними дарами». Помер він у Римі у 1640 р. На партері Патріяршого двору знаходиться вітальня-салон, їдальня та кухня. На першому поверсі була

кімната, де перебував митрополит Шептицький, який був частим гостем цього дому. На цьому, другому і третьому поверсі є кімнати гостьового двору. На третьому поверсі також знаходиться синодальний зал, стіни якого прикрашають картини з музейної колекції Патріярха Йосифа, а також збірки релігійних предметів та релігійного мистецтва, фотографії, графіка, кераміка, різьба, експонати народного мистецтва та інші пам'яткові речі. На четвертому є клявзура і каплиця сестер, офіс Релігійного Товариства «Свята Софія», кімнати Апостольського Візитатора. Дім ведуть сестри катехитки св. Анни з Бразилії..

БАЗИЛІКА САНТА МАРІЯ МАДЖОРЕ

Santa Maria Maggiore

Традиційно паломництво до Риму передбачало відвідини чотирьох базилік – Петра, Павла, Лятеранської та Марія Маджоре. Остання, заснована ще у 5 ст., для українців, як і для інших слов'ян, має ще додаткове значення. У цій церкві вперше в Римі була відправлена слов'янська Служба Божа. Коли святі Кирило та Методій після своєї місії до хозар (860 р.) і віднайдення мощів св. Климента Папи прибули до Риму, Папа Адріан II дозволив їм відправляти Літургію у східному обряді по-слов'янськи. Доти тривала суперечка про те, чи може бути інша літургійна мова у Церкві, крім грецької,

латинської та гебрейської, оскільки на цих трьох мовах був напис на хресті розп'ятого Христа.

Легалізація живої мови в літургійних відправах, для якої відмінне письмо уклав св. Кирило, відіграла вирішальну роль у формуванні української свідомости. Цю важливу подію визнання слов'янської мови Вселенською Церквою та місійної праці солунських братів, відомих також як апостоли слов'ян, вшанували болгари в базиліці пропам'ятною мармуровою таблицею, яка висить у баптистерії (першій каплиці справа, якщо входить до церкви головними дверми), на сті-

Hebrew, the ones that were inscribed on Jesus' cross – could be allowed in liturgical services. The legalization of a vernacular language for liturgical purposes, for which a specific "Cyrilic" alphabet was invented probably by disciples of St. Cyril, played a key role in the formation of Ukrainian consciousness. The Bulgarian people commemorated this important event of the recognition of the Slavic languages by the Catholic Church and the importance of the work of the brothers from Thessalonica, Cyril and Methodius, with a white marble plate in the baptistry (the first chapel to the right when you enter by the main door). It is on the wall to the left. It states that here in 868 Pope Adrian II approved the Slavic books brought to Rome by the brothers Cyril and Methodius,

the creators of Slavic literacy. To the left of the main altar, in the Pauline Chapel, there is a Byzantine icon of the Mother of God above the altar. High above in the left arch over the altar are painted two bishops in Eastern rite robes. Often Ukrainians in Rome hear that these are Ukrainian bishops, Ipatij Potij and Kyrylo Terletsky, the ones who signed the Union documents in Rome in December, 1595. However, there is an inscription under the figures which says that they are Sts. Potius and Ignatius, Ethiopian bishops from the 4th century.

In 2007, Bishop Ireney Bilyk, who until that time had fulfilled the obligations of the first eparch of the Buchach Eparchy (July 2000 – July 2007), became the canon of the Santa Maria Maggiore Basilica.

PONTIFICAL ORIENTAL INSTITUTE –

Pontificum Institutum Orientale
Via Carlo Alberto, 7

The street that goes straight from the Santa Maria Maggiore Basilica is Via Carlo Alberto. In the first block on the left side under no. 7 is the Oriental Institute, founded in 1917 and administered by the Jesuits. The Institute specializes in Eastern European religious studies. Subjects studied include the history of the Ukrainian Church and the culture of Kyivan Rus. They also research religious persecution in the countries of Central

and Eastern Europe, in particular in Ukraine, the liturgical services of the Ukrainian Church, and so on.

The Institute is both a teaching and a research institution. Over 200 Ukrainian students of theology have been involved with the Institute since its founding.

The Library of the Institute holds valuable Ukrainian old print books such as: the Bible of Ostroh, 1581; epistles from the printing shop of Fedorovych in Lviv,

ні ліворуч. Напис свідчить про те, що тут Папа Адріян II у 868 р. затвердив слов'янські книги, принесені святими братами Кирилом і Методієм, творцями слов'янського письменства.

Зліва від головного престолу, у Павлинській каплиці, де розміщена надпрестольна візантійська ікона Божої Матері, високо на лівій арці намальовані у східних ризах два єпископи. У Римі українці часто кажуть, що

це Іпатій Потій та Кирило Терлецький, єпископи, які підписали в Римі Унію. Напис під цим образом підтверджує, що це Потій та Ігнатій, святі ефіопські єпископи з 4 ст.

Від липня 2007 р. каноніком Папської базилики Санта Марія Маджоре став владика Іринеї Білик, який до того часу виконував обов'язки першого єпарха Бучацької єпархії від липня 2000 року.

ПАПСЬКИЙ ОРІЕНТАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Pontificum Institutum Orientale

Via Carlo Alberto, 7

На Via Carlo Alberto, яка тягнеться прямо від базилики Санта Марія

Маджоре, ліворуч під №7 розміщений Орієнтальний інститут, засно-

Папський орієнтальний інститут
Pontifical Oriental Institute

1574; Kyivan Triod, 1627; Service Book from the printing shop of the Kyivan Monastery of the Caves, 1629; Prayer

book of Metropolitan Mohyla, 1646; Grammar by Meletij Smotrytskyj, 1648; and others.

RUSSICUM – PONTIFICIUM COLLEGIUM RUSSICUM

The Russian Catholic Church and the Russicum College stand next to the Oriental Institute. The College was opened in 1929 under the direction of the Jesuits of the Byzantine rite. The College itself is known as the Russian College, though its official name is "St. Therese College." An icon of St. Therese is located on the icon-screen of the cha-

pel of the college, in the place where the icon of the church's patron is located. The objective of this College is to educate bi-ritual clergy to work among Orthodox of the Russian rite. Before the Second World War there were a few Ukrainian students at the College from Western Ukraine and after the War from the Pittsburgh Ruthenian Diocese.

*Російська католицька церква (ліворуч) та будинок колегії «Руссікум»
The Russian Catholic Church (left) and Pontificum Collegium Russicum*

ваний у 1917 р. Його провадять отці єзуїти. Тут викладають предмети східноєвропейських релігійних студій. Вивчають історію української Церкви, культуру Київської Русі, аналізують релігійні переслідування в країнах Центральної та Східної Європи і, зокрема, в Україні, літургійні богослужіння української Церкви тощо. Інститут також є науково-дослідним центром. За час існування цього навчального за-

кладу з ним були пов'язані понад 200 українських студентів теології.

У бібліотеці Інституту зберігають цінні українські стародруки – «Острозьку Біблію» (1581 р.), «Апостол» з друкарні Федоровича у Львові (1574 р.), «Київську Тріодь» (1627 р.), «Служебник» з друкарні Печерської Лаври (1629 р.), «Требник митрополита Петра Могили» (1646 р.), «Граматику» Мелетія Смотрицького (1648 р.) тощо.

РУССІКУМ

Pontificum Collegium Russicum

Біля Орієнтального інституту є російська католицька церква та колегія «Руссікум». Колегію відкрили у 1929 р. під керівництвом отців єзуїтів візантійського обряду. Колегія відома як «Російська колегія», однак офіційна її назва – Колегія святої Терези. На іконостасі в каплиці колегії висить ікона

святої Терези там, де зазвичай має міститися храмова ікона. Ціль Колегії – виховання двообрядових священників для праці серед православних у російському обряді. До війни там студювало кілька українських студентів теології із Західної України, а по війні – кілька із Пітсбурзької Закарпатської митрополії.

ГЕНЕРАЛЬНА КУРІЯ ЧИНУ РЕДЕМПТОРИСТІВ

Via Merulana, 30

Via Merulana сполучає базиліку Санта Марія Маджоре із базилікою San Giovanni in Laterano. Вона розміщена дещо наскісно вправо від базиліки Маджоре. Недалеко, зліва від тієї вулиці, розміщена Генеральна курія чину редемптористів, а біля неї, на Largo San Alfonso, – їхня церква. Гілка українського обряду цього чину постала в Канаді у

1913 р. стараннями митрополита Андрея Шептицького. Митрополит Канади Максим Германюк та екзарх Франції єпископ Михайло Гринчишин належать до цього чину. Під час свого перебування у Римі в грудні 1920 р. тут мешкав митрополит Андрей Шептицький.

У церкві отців редемптористів зберігається оригінал ікони Матері Божої

GENERAL CURIA OF THE REDEMPTORISTS

Via Merulana, 30

Via Merulana connects the Basilica of Santa Maria Maggiore with the Basilica of St. Giovanni in Laterano. The Curia is on the left side of the street coming from Santa Maria Maggiore, and nearby, on Largo S. Alfonso, is the church of the Redemptorist Order. The Ukrainian branch of this order was founded in Canada in 1913 through the efforts of Metropolitan Andrey Sheptytsky. The late Metropolitan of Canada, Maxim Hermaniuk, and the late auxiliary bishop of Philadelphia, Michael Kuchmiak, as well as the current Ukrainian bishop of France, Michel Hrynchyshyn, are all members of the Redemptorist order.

During his visit to Rome in Dec. 1920, Metropolitan Andrey Sheptytsky stayed at the Curia.

The original of the icon of the Mother of God of Perpetual Help is located in the church of the Redemptorist Fathers. According to tradition it is said that this is one of the copies of the icon of the "Mother of God who points the way" painted by the evangelist Luke himself. The icon of the Mother of God of Perpetual Help found itself in Rome

in the 16th century. On March 27, 1499, in the presence of many people it was ceremoniously taken to St. Matthew's Church on the Esquiline Hill, which belonged to the Augustinian friars. From that time for 300 years the icon remained in St. Matthew's Church, which since that time was a beloved shrine of the Roman people. Numerous miracles happened there.

In 1793 unrest started in Rome. St. Matthew's Church was destroyed and the friars were scattered through the world. The icon disappeared and only after 70 years was it found under the altar of one of the chapels. Pope Pius IX entrusted the icon to the Redemptorist Fathers, who had a church not far from the site where St. Matthew's Church had once been. Since that time veneration to the icon of the Mother of God of Perpetual Help has spread more and more throughout the world, and the Mother of God herself has performed numerous miracles for people. Even more interesting: not only the Roman icon itself has such miraculous power, but also its copies, wherever they are found.

*Церква та будинок Генеральної курії отців редемптористів
The church and building of the General Curia of the Redemptorist Fathers*

Неустанної Помочі. За переказами вважається, що вона є однією з копій ікони Богородиці Одігітрії, яку написав сам євангелист Лука. Ікона Матері Божої Неустанної Помочі потрапила до Риму у 16 ст. 27 березня 1499 року урочисто, в присутності багатьох людей її перенесли до церкви св. Матєя, що стояла на Есквілінській горі та належала монахам чину святого Августина. З того часу впродовж 300 літ ікона залишалася у церкві св. Матєя, яка стала відтоді улюбленою святинєю римського народу. Діялося там багато чуд. У 1793 р. в Римі поча-

лися заворушення. Церкву св. Матєя зруйнували, а монахи розійшлися по світу. Ікона зникла, і лише через 70 років її віднайшли під вівтарем однієї з каплиць. Папа Пій IX віддав ікону під опіку отцям редемптористам, які мали церкву неподалік від місця, де була колись церква св. Матєя. Відтоді щораз більшим стає вшанування ікони Матері Божої Неустанної Помочі в світі, а сама Богородиця винагороджує людей багатьма чудами. І що цікаво: не тільки сама римська ікона має таку чудесну силу, але також її копії – скрізь, де вони є.

BASILICA OF ST. CLEMENT

Piazza San Clemente

The Basilica of San Clemente is situated on a small square between the streets Via Lubicana and Via San Giovanni in Laterano. You can reach it by going down on Via Merulana, about half-way between Maggiore and Lateran, and then turn in the direction of the Coliseum, to the right if you are coming from the Maggiore. One of the oldest churches in Rome, it was built in the 4th century on the foundations of a Mithraic temple and a private palace. The church was totally ruined by the Normans in 1084 and a new church was built on the rubble in the 12th century. In the last century, the old church was discov-

ered and excavated. There were well-preserved frescoes. It was here, in this underground church, in 867, that the brothers Cyril and Methodius laid the relics of St. Clement, which they found in Crimea. St. Cyril died in Rome in 869 and was buried in this church.

Veneration for St. Clement has been widespread in Ukraine since the early days of Christianity. When Prince Volodymyr the Great returned to Kyiv from Khersones after his baptism, he brought along not only chalices, robes, and liturgical books, but also a relic of St. Clement – the head – which Pope John XV sent to Volodymyr through his

Базиліка св. Климента
Basilica of Saint Clement

БАЗИЛІКА СВ. КЛИМЕНТА

Piazza San Clemente

Церква св. Климента розміщена на малій площі між Via Lubicana (до неї можна дійти від Санта Марія Маджоре по Via Merulana у бік Лятеранської базиліки, де завернути вправо у бік Колізею) і Via San Giovanni in Laterano. Збудована у 4 ст. на основах мітрадської святині (Mitreo) та приватної палати, церква була знищена у 1084 р. норманами, і на її місці збудували у 12 ст. нову.

У минулому столітті відкрили стару церкву, в якій збереглися цінні фрески. У цій церкві брати Кирило та Методій у 867 р. склали мощі св. Климента, які вони віднайшли у Криму. Тут похова-

ний св. Кирило (помер у Римі у 869 р.). Від початку прийняття християнства почитання святого Климента в Україні було дуже поширеним. Князь Володимир Великий після свого хрещення в Херсонесі привіз до Києва не тільки чаші, ризи та богослужбові книги, а й частину мощей св. Климента – голову, яку йому привезли як дарунок посли від Папи Івана XV і яку він поставив у Десятинній церкві. Біля тих мощей був похований Володимир і його дружина Анна. Ними освячували у 1147 р. нововибраного українськими єпископами Київського митрополита Климента Смолятича.

Інтер'єр базиліки св. Климента
Basilica of Saint Clement – Interior

envoys as a gift and which Volodymyr put under an altar specially built for that purpose in the Tithe Church in Kyiv. Both Volodymyr and his wife, Anna, a Byzantine princess, were buried near the relics. The Ukrainian Metropolitan of Kyiv, Klyment Smoliatych, elected by the Ukrainian bishops in 1147, was blessed with the relics of St. Clement. On March 25, 1927, in the Basilica of St. Clement in Rome, Pavel Gojdic was ordained a bishop. In 1961 he died persecuted for his faith, in a prison in Czechoslovakia.

In the upper basilica, to the right from the altar, is a chapel of Sts. Cyril and Methodius, added in 1882-86. But the burial place which, according to tradi-

tion, was "to the right of the altar of St. Clement," is in the lower church, which can be entered from the sacristy. In the narthex of the lower basilica two frescoes on the right wall describe a legend from the life of St. Clement and the transfer of his relics to the church. Following the arrows in the direction of Mitreo, before the entrance to the temple, to the left, is an altar. This is the place thought to be the burial place of St. Cyril. To the right of the mosaic icon of St. Cyril a marble plate with Ukrainian inscription was installed commemorating the Millennium of Christianity in Ukraine. Other plates are from the Macedonian and Bulgarian people.

25.III.1927 р. у базиліці св. Климента прийняв хіротонію владика Павло Гойдич, який згинув, переслідуваний за віру, у тюрмі в Чехословаччині у 1961 р.

У верхній базиліці праворуч від престолу є каплиця свв. Кирила та Методія, добудована у 1882-86 рр. Місце поховання св. Кирила, згідно з традицією, «по правому боці вівтаря св. Климента», є у нижній базиліці, вхід до якої із захристії. У нартексі нижньої церкви на правій

стіні дві фрески зображують легенду з життя св. Климента та розповідають про перенесення його мощей до церкви.

Йдучи далі в бік Mitreo, перед входом до святині ліворуч є престол на місці, яке вважають місцем поховання св. Кирила. Справа від мозаїчної ікони св. Кирила є українська мармурова плита з написом, присвяченим тисячоліттю християнства в Україні. Інші плити – присвята від македонського та болгарського народів.

THE AVENTINE HILL

The Aventine is one of the seven hills on which Rome was originally built. Today it is a quiet residential district. Here are located in close proximity two General Houses, that of the Basilian Sisters and the Basilian Fathers. Bus stops very close to the House of the

Basilian Fathers, at Piazza Santa Prisca. You can also take bus that go on Via Aventina to Piazza Albania and then go up the hill to Piazza Santa Prisca. There, the street to the left, is Via San Giosafat, and the first crossroad is Via Sant' Alessio.

ST. MACRINA - THE GENERAL CURIA OF THE BASILIAN SISTERS

Via Sant' Alessio, 26

In 1953 the Holy See mandated centralization of the Ukrainian Order of Basilian Sisters. Up to that time the monasteries of the Basilian Sisters, which date

their beginning to the founding of St. Irene's Monastery in Kyiv in 1037, existed independently under the direction of Mother Superior and the local

*Дім Головної управи сестер св. Василя Великого
The General Curia of the Basilian Sisters*

НА АВЕНТИНИ

Авентин – один із сімох горбів, на яких первісно був збудований Рим. Сьогодні це тиха резиденційна ділянка, де у близькому сусідстві розміщені монастирі сестер василіянок та отців василіян. Доїзд автобусом до Piazza

Santa Prisca, або вулицею Aventina транспортом до Piazza Albania, а тоді потрібно йти під гору вулицею Via di Santa Prisca. Вулиця зліва – це Via San Giosafat, а перша перехресна – Via Sant' Alessio.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДІМ СВ. МАКРИНИ – ОСІДОК ГОЛОВНОЇ УПРАВИ СЕСТЕР ЧИНУ СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО *Via Sant' Alessio, 26*

Цей дім, який колись належав югославській амбасаді, а пізніше приватним людям, сестри василіянки придбали у 1953 р. після того, як Апостольська столиця розпорядилася у 1951 р. про централізацію їхнього Чину. До того часу монастирі василіянок, які починають свою історію в Україні від заснування монастиря св. Ірини в Києві 1037 р., існували як самостійні обителі під керівництвом ігумені та місцевого єпископа. Ситуація після Другої світової війни вказала на потребу скоординованої діяльності Чину, який має свої осередки у десятиох країнах світу (в Америці – від 1911 р., в Югославії, Чехословаччині, Мадящині, Аргентині, Польщі, Австралії, Бразилії, Канаді, Німеччині, як також підпільно в Україні). У домі є місце для 20 сестер.

У Римі монахині, крім адміністрування Чину, також працюють у Ватикані: одна є професоркою в Орієнтальному інституті, друга – там бібліотекарка, співають раз на місяць Літургію на ватиканському радіо. Але головно сестри василіянки обслуговують інституції та установи, які заклав покійний Патріярх Йосиф: при Святій Софії і в УКУ, на «Мадонні», на «Студіоні» і, за життя Блаженнішого Йосифа, – у його ватиканській резиденції. Це є продовженням традиції, бо у Львові сестри василіянки були останніми монахинями, які служили митрополитові Шептицькому.

У містечку Альбано недалеко від Риму сестри мають клявзурний дім, який заклала в минулому столітті Мокрина Мечеславська, дуже цікава персона, про яку написано, мабуть, зо десять книжок, перша з них ще у 1846 р.

bishop. The situation after the Second World War necessitated coordination of activities of the order, which has its branches in ten countries throughout the world (in the U.S.A. since 1911, in Yugoslavia, Czechoslovakia, Hungary, Argentina, Poland, Australia, Brazil, Canada, Germany, and also in Ukraine). And so the house, which belonged at one time to the Yugoslavian embassy and then to private individuals, was bought for that purpose in 1953. It has room for 20 sisters.

The sisters residing in Rome, besides administering their order, also work in the Vatican. Once a month they sing the Mass on the Ukrainian program of Vatican Radio. But the main occupation of the Basilian Sisters is to serve the institutions that were founded by Patriarch Josyf: St. Sophia's and UCU,

the Patriarchal Residence, the Studion Monastery, and, when Patriarch Josyf was still alive, at his Vatican residence. This service to the Head of the Ukrainian Catholic Church is traditional for the Basilian Sisters and goes back to the times of Metropolitan Andrey Sheptytsky in Lviv.

In the small town of Albano, not far from Rome, there is a cloistered monastery of Basilian Sisters founded in the last century by Mokryna Mecheslavska, an extraordinary personality. Some ten books have been written about her, the first one in 1846 in French. Today the monastery houses non-Ukrainian sisters of the Latin Basilian rite, but under the direction of the Ukrainian Basilian Order. Until 1929 those sisters also worked in the papal residence in Castelgandolfo.

THE GENERAL CURIA OF THE BASILIAN FATHERS OF ST. JOSAPHAT

Via San Giosafat, 8

The building that houses the Basilian Fathers' General Curia was built in 1935. It belonged to Trappist monks from whom in 1960 the Basilian Fathers acquired the property. Up to that time, the chief administration of the order, which was transferred to Rome in 1932, resided in the Sts. Sergius and Bacchus complex. The residents of the House include, besides the members of the chief administration which is

composed of the Protoarchimandrite, four advisors, secretary and treasurer, also Basilian monks and seminarians studying at the Roman Pontifical universities.

The tradition of the Basilian monastic order reaches to the very beginning of Christianity in Ukraine, to the founding of the Kyivan Monastery of the Caves. After the Union of Brest, Metropolitan Rutsky reformed the Order with a view

французькою мовою. Сьогодні в тому монастирі живуть сестри-неукраїнки латинського обряду, але які належать

до василіанського чину. До 1929 р. вони працювали у папській резиденції в Castel Gandolfo.

ДІМ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОТЦІВ ВАСИЛІЯН СВ. ЙОСАФАТА

Via San Giosafat, 8

Будинок, у якому сьогодні розміщена Головна управа (Генеральна курія) василіанського чину, збудований 1935 р. Він належав отцям трапістам, а у них у 1960 р. його відкупили василіяни. До того часу Головна управа Чину, яку перенесли до Риму в 1932 р., була при церкві свв. Сергія і Вакха. У домі живуть, крім членів

Головної управи, яка складається з протоархимандрита, чотирьох його дорадників, секретаря та економа, також василіанські ченці та студенти, які навчаються у римських папських університетах.

Традиція монашества василіанського уставу сягає самих початків християнства в Україні, починаючи

*Дім Головної управи отців василіян
The General Curia of the Basilian Fathers*

to improve the education of the monks, since it was from their ranks that the Church hierarchy was elected. There were Basilian monks studying in Rome as early as 1616. Upon their return to their homeland, they engaged in missionary, educational, cultural and publishing work.

Besides the administration of the order, the Basilian Fathers in Rome are engaged in extensive scholarly and publishing activity. They are in charge of the Ukrainian College of St. Josaphat on Gianicolo and of the Ukrainian programs of the Vatican Radio. Some of the Fathers work in the Vatican. From 1949, when the

Basilian Fathers started to print books, they have published 55 volumes of documents pertaining to Ukrainian history that are in the Vatican Archives, more than 60 scholarly works, about 60 popular books in the series of the Ukrainian Spiritual Library, as well as the scholarly periodical *Analecta OSBM*. At the General House there is also a valuable library. In 1960-61 the interior church was renovated and adapted to the Ukrainian Church rite. The mosaics are the works of a Benedictine monk from Monte Cassino, Father F. Binianelli, and the icon-screen is the work of a Studite monk, Father Yuvenalij Mokrytsky.

від Києво-Печерського монастиря. Митрополит Руський реформував Чин після Берестейської унії з метою кращої освіти для монахів, бо серед них обирали церковний провід. Уже від 1616 р. в Римі студіюють василіянські ченці, які після повернення на батьківщину, провадили місійну, освітньо-виховну та видавничу працю.

Крім адміністрації Чину, отці василіяни в Римі активно працюють у науковій та видавничій сфері. Під їхньою управою є Українська колегія св. Йосафата на Джанікольйо та українська секція ватиканського радіо. Деякі отці працюють у конгрегаціях Апостольської столиці. Від

1949 р., коли отці василіяни почали видавничу діяльність, вони випустили 55 томів документів, які зберігаються у ватиканських архівах і є частиною української історії, понад 60 інших наукових праць та 60 популярних книжок «Української Духовної Бібліотеки». Продовжують також видавати наукові збірники «Записки ЧСВВ». У цьому центральному домі також є цінна бібліотека.

У 1960-61 рр. внутрішню церкву перебудували, зробивши її відповідною до українського обряду. Мозаїки проектував бенедиктинець о. Ф. Біньяеллі з Монтекассіно, а іконостас є однією з перших праць о. Ювеналія Мокрицького.

THE SPANISH STEPS

When the first Ukrainian seminarians arrived in Rome to study at the Greek College located near the Piazza di Spagna at the end of the 16th century, there were no famous Spanish Steps leading up to the Church of Trinità dei Monti. They were built some 125 years

later, in 1721-26. This part of the city was known as the “foreigners’ quarters” and it still attracts mobs of tourists as much by its picturesque view as by the elegant shops on the nearby streets, the most famous of which is Via Condotti.

GREEK COLLEGE AND THE CHURCH OF ST. ATHANASIUS

Via del Babuino, 149

Via del Babuino connects Piazza di Spagna with Piazza del Popolo. If we could talk of such a thing as the first Ukrainian colony in Rome, then it would be on this street at no. 149. The Greek College was founded in 1577 for Greek seminarians in order that they might learn the Byzantine rite. Next to it is the Church of St. Athanasius which belongs to the College.

It was built in 1580-83 in the Renaissance style, and then renovated in 1860 and in 1929-30. Another renovation took place in 1987-1988. In this church Bishops Ipatij Potij and Kyrylo Terletsy said the first Mass after signing the Treaty of Church Union. To this day liturgical services in the church are held in the Eastern rite in the Greek language. In 1963 it became the cardinal church of Patriarch Josyf Slipyj.

The first Ukrainian student at the College was Petro Potij, who accompanied his

father, a widower, Bishop Potij, to Rome. Bishop Potij and Bishop Kyrylo Terletsy were delegated to go to Rome as representatives of the Ukrainian bishops to sign the Act of Union. The next two students were Josyf Veliamyn Rutsy, who became Kyivan Metropolitan, and Illia Morokhovsky, who became a bishop. Both graduated in 1603. Between 1596 and 1803 there were 139 Ukrainian students at the College, among them Teofan Prokopovych (1681-1736), who became an archbishop of the Orthodox Church, a scholar and a theologian of great renown, who dedicated his play “Vladymyr” to Ivan Mazepa. The College was closed during the Napoleonic wars from 1803 to 1845. When it reopened, the majority of the students were from Ukrainian territories and it was renamed the Greek-Ruthenian College. Nine Metropolitans, 23 bishops and 11 protoarchimandrites of the Basilian

В ОКОЛИЦІ ІСПАНСЬКИХ СХОДІВ

Коли перші українські вихованці приїхали вкінці 16 ст. на студії до Грецької колегії, яка розміщена поблизу Piazza di Spagna, славних Іспанських сходів, які ведуть до церкви Trinità dei Monti, ще не існувало. Їх збудували щойно у 1721-25 рр. Ця частина міста була

знана як «квартал чужинців» і досі приваблює натовпи туристів як своїм мальовничим положенням, так і люксовими крамницями довколишніх вулиць, з яких найславніша via Condotti. На Piazza di Spagna є кілька відділень «American Express».

ГРЕЦЬКА КОЛЕГІЯ І ЦЕРКВА СВ. АТАНАСІЯ

Via del Babuino, 149

Via del Babuino сполучає Piazza di Spagna і Piazza del Popolo. Якщо го-

ворити про першу українську колонію в Римі, то можна сказати, що вона бу-

Грецька колегія (праворуч) і церква св. Атанасія
The Greek College (left) and the Church of Saint Athanasius

Order were graduates of this College. When in 1897 a separate College for Ukrainians was established, Ukrainian seminarians went to live in their own quarters at Sts. Sergius and Bacchus. In the corridor on the ground floor of the College there is a portrait of Metropolitan Rutsky in his old age. There are more portraits of outstand-

ing Ukrainian metropolitans and bishops, graduates of the College, in the vestibule on the first floor, most of them done when they were still alive: Rutsky at a young age, Korsak, Zhokhovsky, Kolenda and Palkovych. Arrangements can be made with the administration of the College to view these portraits.

CONGREGATION FOR THE PROPAGATION OF FAITH

Via della Propaganda Fide, 1

The building behind the obelisk on Piazza di Spagna houses an institution whose archives contain invaluable documents pertaining to the

history of the Ukrainian Church. The Congregation for the Propagation of the Faith was established by Pope Gregory XV in 1622. From that time

Будинок Конгрегації поширення віри

The building of the Congregation for the Propagation of the Faith

ла на цій вулиці під № 149. Колегія постала у 1577 р., щоб надати грецьким вихованцям змогу вивчати візантійський обряд. Біля неї є церква св. Атанасія, приналежна до колегії і збудована у ренесансному стилі в 1580-83 рр., а реставрована у 1860, 1929-30 рр. У 1987-1988 рр. тут також тривали реставраційні роботи. У цій церкві відправили першу після підписання Унії Літургію єпископи Іпатій Потій та Кирило Терлецький. Літургійні відправи в цій церкві дотепер є у східному обряді та грецькою мовою. У 1965 р. церкву призначили як кардинальську покійному Патріархові Йосифові Сліпому.

Першим українським студентом колегії був Петро Потій, який супроводжав до Риму свого батька єпископа Потія (був удівцем), коли той та єпископ Терлецький їхали як представники українського єпископату підписувати унійний акт. Наступні два студенти – Йосиф Веніамин Рутський, який став Київським митрополитом, та Ілля Мороховський, який став єпископом, – закінчили там студії в 1603 р.

Між 1596 і 1803 р. в колегії студіювало 139 українських вихованців, зокрема

Теофан Прокопович (1681-1736), архиєпископ православної Церкви, визначний вчений теолог і письменник, який свій літературний твір «Владимир» присвятив Іванові Мазепі. Під час наполеонівських воєн Колегія була закрита від 1803 до 1845 р. Оскільки більшість студентів після того, як її знову відкрили, були з українських територій, то назву змінили на «Грецько-Руська колегія». Серед випускників цієї колегії дев'ятеро стало митрополитами, 23 – єпископами, а 11 – протоархимандритами василіянського чину. Коли у 1897 р. заснували окрему колегію для українців, українські вихованці перейшли до свого приміщення при церкві свв. Сергія і Вахха.

У Колегії в коридорі на партері висить портрет митрополита Рутського в старшому віці. Більше зображень визначних українських митрополитів та єпископів, абсольтентів Колегії, виконаних переважно ще за їхнього життя, розміщені у вестибюлі на першому поверсі: Рутський у молодому віці, Корсак, Жоховський, Коленда і Палкович. На портрети можна подивитися, попередньо домовившись з адміністрацією Колегії.

КОНГРЕГАЦІЯ ПОШИРЕННЯ ВІРИ

Congregatio de Propaganda Fide

Via della Propaganda Fide, 1

На Piazza di Spagna (будинок за обеліском, але вхід з бічної вулиці)

є інституція, в якій зберігаються цінні матеріали з історії української

until 1917, when the Congregation for the Oriental Churches was founded, documents and correspondence concerning Ukrainians were stored in the archives of this institution. Among them are letters regarding the treaty of Church Union, letters of Kyivan Metropolitans (such as Rutsky, Mohyla), correspondence with the Stauropegion Brotherhood of Lviv, decrees regarding the Ukrainian Catholic Church, etc. In 1627 Pope Urban VIII es-

tablished College Propaganda Fide affiliated with the Congregation in which Ukrainian seminarians studied since the mid 17th century. The College was transferred in 1929 to a new building on Gianicolo Hill and this was one of the reasons why the Ukrainian College was also built there. In 1962 the College was elevated to the status of a Pontifical University, called the Urbanianum. In the 20th century, 9 Ukrainian bishops were graduates of the College.

APARTMENT OF MYKOLA HOHOL

Via Sistina, 125

For more than 11 years, starting in 1837, Mykola Hohol (Gogol) was in Italy. He lived in Rome at Via Sistina, 125. A marble plate on the front of the building commemorates in the Russian and Italian languages his sojourn in Rome, stating that it was here that he wrote his masterpiece *Dead Souls*.

The first part of the book was written in 1841 and Hohol took it to Russia to supervise the printing. The book appeared in Moscow in 1842 under the title *The Adventures of Chichikov* in order to avoid the censor. The book instantly created Hohol's reputation as a great prose writer.

During his time in Rome, Hohol also wrote the stories "Rome" and "The Overcoat." He studied art here, read Italian literature, and developed a passion for opera. His apartment served as a meeting place for the artists and

writers from Russia and Ukraine that were in Rome at the time. Among them were friends of Taras Shevchenko (Shevchenko dedicated one of his poems to Hohol). Relatively financially well off because of the royalties from his plays and books, Hohol often helped his needy colleagues. When a talented artist, I. Shapovalenko, a serf whose wealthy landowner Kapnist send him to Rome to study the art of mosaics, did not have enough subsistence money, Hohol gave him all the royalties from a special presentation in Rome of his play *The Inspector General*.

In 1838 Hohol became acquainted with Count Józef Wielhorski, 23 years old and the son of the official who had brought *The Inspector General* to the emperor's attention. Wielhorski travelled hoping to cure his tuberculosis. Hohol became very attached to the

Церкви. Конгрегацію поширення віри заснував Папа Григорій XV в 1622 р., і відтоді, аж до часу створення Східної конгрегації в 1917 р., листування і документи, які стосуються українських справ, зберігають в архівах цієї установи. Серед них є листування щодо унійних переговорів, листи київських митрополитів (зокрема Рутського, Могили), листування Ставропігійського львівського братства, декрети щодо Української

Католицької Церкви тощо. При Конгрегації Папа Урбан VIII заснував у 1627 р. Колегію для поширення віри, де від половини 17 ст. навчалися українські вихованці. У 1929 р. колегію перенесли до нового приміщення. І це було однією з причин, чому в тій околиці також збудували й Українську колегію. У 1962 р. колегії надали титул папського університету – *Urbanianum*. У 20 ст. дев'ятеро українських випускників *Urbanianum* стали єпископами.

КВАРТИРА МИКОЛИ ГОГОЛЯ

Via Sistina, 125

Понад одинадцять років, з 1837 р. Микола Гоголь перебував у Італії. У Римі він жив на вулиці *via Sistina, 125*. Як зазначено на мармуровій плиті російською та італійською мовами на фронтонній стіні будинку, тут він написав свій найкращий літературний твір – «Мертві душі».

У 1841 р. Гоголь написав першу частину книги і відправив її до Росії, щоб передати до друку. Щоб не потрапити під заборону цензури, твір видали в Москві у 1842 р. під назвою «Пригоди Чічікова». Книга миттєво створила Гоголю репутацію найбільшого прозаїка.

Під час перебування у Римі Гоголь також написав повісті «Рим», «Шинель» та «Женячка». Тут він вивчав мистецтво, читав італійську літературу та розвинув пристрасть до опери.

У помешканні письменника часто сходилися письменники і мистці, які

в той час перебували в Римі, зокрема, і знайомі Т. Шевченка (Шевченко присвятив Гоголю вірш «За думою дума роєм вилітає»). Гоголь, будучи досить добре фінансово забезпеченим через прибуток за книжки та п'єси, часто допомагав колегам у потребі. Коли талановитий кріпак знаного українського багатія Капніста І. Шаповаленко, висланий до Риму вчитися малярської та мозаїчної штуки, не мав достатньо грошей на проживання, Гоголь призначив йому прибуток зі спеціальної постановки «Ревізора» в Римі.

У 1838 р. Гоголь познайомився з графом Йосипом Вельхорським, 23-річним сином чиновника, який привіз «Ревізор» Гоголя до Риму. Вельхорський приїхав в надії вилікувати туберкульоз. Гоголь щиро прив'язався до цього молодого юнака і супроводжував його

young man and accompanied him in his sickness, but the count died in 1839.

In his memory Hohol wrote an episode in the story "Nights at the Villa."

CAFFÈ GRECO

Via Condotti, 86

Antico Caffè Greco, on Via Condotti in Rome, is one of the oldest coffee houses in the world and the oldest in the Eternal City. It was established in 1760. In Italy only Caffè Florian in Venice was established earlier (1720). The owner of Caffè Greco, a Greek, attributed his success to the fact that he started serving strong coffee in tiny cups. At various times the coffee house had regular visi-

tors like Stendahl, Goethe, Byron, Hohol, Liszt, Wagner, and Tyutchev. Rossini created here, and Hohol, according to legend, wrote part of *Dead Souls* at one of its tables.

Today Caffè Greco is an elegant and expensive coffee house that attracts tourists with its reputation of the past centuries when it was a meeting place for artists and writers. Among the portraits

Καφέ «Γρεκο»
Caffè Greco

Квартира Гоголя
Hohol's apartment

го в недугі, але у 1839 р. граф помер.
Як пам'ять про нього, Гоголь залишив

один епізод у повісті «Вечори на ху-
торі біля Диканьки».

КАФЕ «ГРЕКО»

Caffè Greco

Via Condotti, 86

«Antico Caffè Greco» на via Condotti в Римі – одна з найдавніших кав'ярень у світі і найстаріша у Вічному місті. Заклад було засновано ще у 1760 р. В Італії тільки caffè Florian у Венеції є заснованим раніше за нього (1720 р.).

Власник caffè Greco – грек – домігся успіху тим, що почав подавати міцну каву у крихітних горнятках. У різні часи постійними відвідувачами кав'ярні були Стендаль, Гете, Казанова, Байрон, Гоголь, Ліст, Вагнер, Тютчев. Тут творив

of its famous patrons that adorn the walls of the cafe, such as Goethe, Mark Twain, Mickiewicz and others, there is a small portrait of Hohol. It is located over a table where the great writer usually met with his friends (to the right at the end of the first section of the cafe). It was probably here that a good friend of Shevchenko, artist V. Shternberg, met with "dandily dressed Hohol" for a dinner at which the writer entertained him with "the most ribald Ukrainian anecdotes." In the passageway between

the two sections of the cafe on the right wall is a framed statement in the Russian language dated Feb. 21, 1902, signed by some 20 persons commemorating the fiftieth anniversary of Hohol's death. A long quotation from Hohol's letter speaks of his enchantment with Rome: "All that I needed I stored deeply in my soul. There is Rome, sacred, a witness to miraculous apparitions..." Artists I. Aivazovsky and A. Mokrytsky were also in Rome approximately at that time.

Россіні, а Гоголь, за легендою, дописував «Мертві душі» за одним зі столиків. Сьогодні кафе «Греко» – це елегантний і дорогий заклад, який приваблює туристів своєю репутацією з минулих століть, коли він був місцем зустрічі письменників та мистців. Серед портретів славних відвідувачів, таких як Гете, Марк Твен, Міцкевич тощо, які прикрашують стіни кімнат, є також пам'ятки Гоголя. У тому місці, де був столик, біля якого письменник залюбки зустрічався з друзями (в кінці кімнати справа у першій частині кафе), є його мініатюрний портрет. Це, мабуть, тут зустрів його добрий друг Шевченка маляр В. Штернберг, який

розповів у своєму листі до поета, як на вечері елегантно одягнений Гоголь «розповідав наймасніші українські анекдоти».

У переході між першим і другим салоном на стіні праворуч є таблиця із 21.XI.1902 р., підписана приблизно 20-ма особами на пам'ять 50-ліття від смерти Гоголя. Довша цитата з листа Гоголя свідчить про його захоплення Римом: «Усе, що мені було потрібно, я забрав до себе, в глибину моєї душі. Там Рим, як святість, як свідок чудесних явлень...»

Приблизно тоді в Римі також перебували малярі І. Айвазовський та А. Мокрицький.

OTHER PLACES IN ROME

GENERAL CURIA OF SISTERS SERVANTS OF MARY IMMACULATE

Via Cassia Antica, 104

There are embassies and consulates on Via Cassia in the prestigious residential northern part of the city. To reach the General House of Sisters, you can take bus near Ponte Milvio.

The Order of the Sisters Servants of Mary Immaculate was founded in 1892 in Galicia. The main objective of their work is catechesis, caring for the sick, and helping in parish work. Branches of the Order were established in Canada

(1902), Brazil (1911), and the U.S.A. (1959). Today the Order has over 1,000 members in twelve countries in Europe and on the American continents.

The General House in Rome, set in a beautiful garden, was bought in 1947 with funds provided by the Canadian Province. Besides the Sisters that work in the administration of the Order, there are also Sisters who study in Rome. The remains of the first Mother Superior of

Дім Генеральної управи сестер СНДМ

The General Curia of the Sisters Servants of Mary Immaculate

У ІНШИХ МІСЦЯХ РИМУ

ДІМ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ СЕСТЕР СЛУЖЕБНИЦЬ НЕПОРОЧНОЇ ДІВИ МАРІЇ (СНДМ)

Via Cassia Antica, 104

Via Cassia Antica, 104 розміщена у північній, престижній резиденційній частині міста. На цій вулиці є деякі амбасади та консуляти. Доїзд автобусами, на які треба сідати біля Ponte Milvio.

Згромадження сестер СНДМ постало в Галичині 1892 р. Основне завдання їхньої праці – це катехизація, опіка над хворими та допомога в парафіяльній праці. Сестри працюють в Канаді з 1902 р., у Бразилії – з 1911 р., в Америці – з 1959 р. Сьогодні налічує понад тисячу членів у дванадцяти країнах Європи та на Американському континенті.

Дім Головної управи в Римі придбали коштом фондів канадської провінції у 1947 р. Він розміщений в гарному саду. У будинку, крім сестер з Головної

управи, також живуть монахині, які студіюють у Римі. У каплиці зберігають тлінні останки першої настоятельки Згромадження – слугині Божої Йосафати Гордашевської, – які майже чудесно перевезено сюди з України після Другої світової війни. У 1982 р. розпочато процес її беатифікації. У червні 2001 р. Папа Іван Павло II під час візиту до Львова проголосив Йосафату Гордашевську блаженною Католицької Церкви.

У Римі сестри служебниці працюють на ватиканському радіо, у Східній Конгрегації, провадять ризницю та порядкують домашньою економією у Великій та Малій семінаріях, а також у резиденції архієпископа М. Марусина, секретаря Східної Конгрегації.

UKRAINIAN DIPLOMATIC MISSIONS IN ROME

With the proclamation of the Ukrainian National Republic (UNR), the Ukrainian government made every ef-

fort to establish diplomatic ties with various foreign countries, including Italy.

HOTEL REGINA

Via Vittorio Veneto, 72

The diplomatic mission of the UNR to the Italian government arrived in Rome on May 8, 1919. They established a residence at a newly-built hotel Regina on Via Veneto, across from what is now the United States Embassy, but at that time was a palace of Queen Margaret, Mother of King Vittorio Emmanuel. The Mission was headed by Prof. Dmytro Antonovych.

Representatives of the diplomatic mission in the name of the UNR government in particular held talks with the government of Italy, as a consequence of which all the Ukrainians of the Austrian army,

who had been there since World War I, were released from Italian prisoner of war camps.

Through the diplomatic mission in Rome the UNR had its first contacts with the Holy See. Count M. Tyshkevych came to Rome to meet with Vatican Secretary of State Cardinal Pietro Gasparri in May 1919. Though the Ukrainian government had not given a special official document about his official assignment, nevertheless, on May 25 Count Tyshkevych had a private audience with Pope Benedict XV and handed him a letter of credentials signed by S. Petliura.

VILLA MARIGNOLI

Corso d'Italia and Via Po

A separate diplomatic mission was sent by the UNR to the Holy See headed by Count Mykhailo Tyshkevych. The official receptions sponsored by that Mission were held at this address.

After Count Tyshkevych, the mission was led by Redemptorist Fr. Ksavery Bonn, of Flemish background and a

Belgian citizen. He was one of the Belgian Redemptorists who came to western Ukraine in 1911 at the invitation of Metropolitan Andrey Sheptytsky. The Redemptorists came there to prepare for missionary work among Ukrainians in Canada. Because of the war he was not able to travel

УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ МІСІЇ В РИМІ

Зі створенням Української Народної Республіки (УНР) український уряд старався зав'язати дипломатичну спів-

працю з різними країнами, зокрема і з Італією.

ГОТЕЛЬ «РЕДЖІНА»

Hotel Regina

Via Vittorio Veneto, 72

Дипломатична місія від УНР до італійського уряду прибула до Риму 8.V.1919 р. і розташувалася у новому готелі «Реджіна» на via Veneto напроти сьогоднішньої американської амбасади. Тоді це був палац короле-

ви Марґарети, матері короля Вітторіо Емануїла. Місію очолював проф. Дмитро Антонович.

Представники Дипломатичної місії від імени уряду УНР провели, зокрема, переговори з урядом Італії, вна-

Готель «Реджіна»

Hotel Regina

to Canada, but in 1919 he came to Rome and became an advisor to the Diplomatic Mission of the UNR to the Holy See. On February 22, 1920, he took part in a private audience of members of the Ukrainian mission with Pope Benedict XV, where they

spoke about the political and religious situation of Ukrainians. On March 30, 1920, together with Petro Karmansky, secretary of the mission, Fr. Bonn presented the Pope with a memorandum on Ukrainian matters and the persecution of Ukrainian Catholics.

PENSIONE OF YEVHEN ONATS'KY

Corso d'Italia, 6

Yevhen Onats'ky was an outstanding Ukrainian politician living in Italy between the two World Wars. He was a member of the Ukrainian Diplomatic Mission to Italy, and later its head. From 1927 until his imprisonment by the German Nazis in 1943, he was the head of the Ukrainian Association in Rome. In this building he ran a pensione for tourists. It also served as a meeting place for secular Ukrainian residents in Rome.

Also living in the pensione were Ukrainian students who were studying in Rome and for whom Yevhen Onatsky had found scholarships. Thanks to the scholarships, the students studied medicine, military studies, and art. When at the start of World War II young students

from western Ukraine came to Rome, Mr. Onatsky approached representatives of the Ukrainian Catholic Church in America with a request to collect money for the education of Ukrainians. Yevhen Onatsky also established contacts in Rome with Italian politicians, published the periodical "La voce dell' Ucraina," and wrote for Ukrainian newspapers of the USA and Canada. In his articles he dealt with pressing issues of Ukrainian and international life. He taught Ukrainian studies at a number of educational institutions of Rome and he finished and prepared for print the "Ukrainian-Italian Dictionary" and a grammar of the Ukrainian language for Italians.

CAMPO VERANO CEMETERY

Entrance at Piazzale del Verano

Campo Verano, the main cemetery in Rome, is especially interesting to visit during the Feast of All Saints in November, the traditional cemetery vis-

iting day in Italy, when it becomes one colossal flower shop.

In the quarter (reguardo) 35, Chapel no. 1 is the burial place of the Ukrainian

слідок яких з італійських таборів для військовополонених випустили всіх українців австрійської армії, які перебували там з часів Першої світової війни.

Через дипломатичну місію в Римі відбувалися перші контакти УНР з Апостольським престолом. Для зустрічі з Державним секретарем Вати-

кану кардиналом П'єтро Гаспаррі у травні 1919 р. до Риму прибув граф Михайло Тишкевич. Хоч український уряд не видав спеціального офіційного документа про його офіційне призначення, однак 25 травня М. Тишкевич мав приватну аудієнцію у Папи Бенедикта XV і вручив йому вірчий лист, підписаний С. Петлюрою.

ВІЛЛА МАРІНЬОЛІ

Villa Marignoli

Corso d'Italia e Via Po

До Апостольського престолу у Ватикані вислали від УНР окрему місію під проводом графа Михайла Тишкевича. У цьому будинку відбувалися дипломатичні прийняття.

Після графа Тишкевича місію очолив о. Ксаверій Бонн, монах-редемпторист, фламандець за походженням і бельгійський громадянин. Він був одним з тих, хто з іншими бельгійськими редемптористами приїхав до Галичини у 1911 р. на запрошення Митрополита Андрея. Тут редемптористи мали підготуватися до місійної

праці серед українців Канади. Через війну він не зміг вирушити до Канади, але у 1919 р. прибув до Риму і став радником Дипломатичної місії УНР при Апостольському престолі. 22 лютого 1920 року Тишкевич був учасником приватної аудієнції членів української місії у Папи Венедикта XV, де йшлося про політичне та релігійне становище українців. 30 березня 1920 р. разом з Петром Карманським, секретарем місії, о. Бонн вручив Папі Меморандум про українську справу і про переслідування українців-католиків.

ПАНСІОН ЄВГЕНА ОНАЦЬКОГО

Corso d'Italia, 6

Євген Онацький був визначним українським діячем, який жив у Італії між двома світовими війнами. Він був членом Української дипломатичної місії в Італії, а опісля її керівником. Від

1927 р. до свого ув'язнення німецькими нацистами у 1943 р. Онацький був головою української громади в Римі. У цьому будинку він мав пансіон для туристів, що також був місцем зустрі-

Цвинтар Сатро Verano
Campo Verano Cemetery

Basilian Fathers, and Chapel no. 2 belongs to the Sisters Servants of Mary Immaculate.

Closer to the main entrance to the cemetery from the Piazzale del Verano is the burial place of the Konovalts' family. Entering the cemetery through

the right wing gate, take the third lane right, up the steps in the direction of Arciconfraternita di Carità, and then go to the gallery to your right. There at the end of corridor riguardo X in the lower part to the right is the tomb of the Konovalts' family.

PROTESTANT CEMETERY

Via Caio Cestio

The Protestant cemetery is located near Piazza di Porta S. Paolo, behind the Cestius Pyramide. The entrance is from the street Caio Cestio. It is open from 8-11:30 a.m. and 3:20-5:30 p.m. Ring the bell for the watchman to open the gate. It is forbidden to photograph and they will take away your camera if they

catch you doing it. The main cemetery Campo Verano is only for Catholics. Christians of other denominations are buried at this cemetery. The oldest grave dates from 1738. There are many Russians buried here and some of them are certainly Ukrainians, for instance, Kapnist. Here rest two close friends of

чі для світської української громади столиці.

У пансіоні також проживали українські студенти, які навчалися в Римі та для яких Євген Онацький шукав стипендії. Завдяки стипендіям студенти вивчали медицину, військову справу, мистецтво. Коли з початком Другої світової війни до Риму приїхали молоді студенти із Західної України, Євген Онацький звернувся до представників Української Греко-Католицької Церкви в Америці з проханням зі-

брати кошти для навчання українців. Також у Римі Євген Онацький налагодив контакти з політикумом Італії, видавав часопис «La voce dell' Ucraina», дописував до українських газет США та Канади, порушуючи у своїх статтях актуальні питання українського та міжнародного життя. Викладав у кількох навчальних закладах Риму українознавчі дисципліни, уклав та підготував до друку «Словник українсько-італійський» та граматику української мови для італійців.

ЦВИНТАР CAMPO VERANO

Piazzale del Verano

Головний цвинтар Риму, який особливо цікаво побачити на свято Всіх святих 1 листопада, коли італійці традиційно відвідують гроби своїх рідних, а цілий цвинтар виглядає наче гігантський квітник.

У відділі (reguardo) 35 розміщена каплиця № 1 – гробівець чину оо. василіан; каплиця № 2 належить сестрам служебницям.

Ближче до цвинтарного входу із Piazzale del Verano поховані дружина та син полковника Коновальця. Коли входити на цвинтар через браму з правого боку, потрібно на третій дорозі звернути направо вгору по сходах до Arciconfraternita di Carità, а тоді до галереї справа. Там у reguardo 10 вкінці коридору у нижній частині з правого боку є гріб Коновальців.

ПРОТЕСТАНТСЬКИЙ ЦВИНТАР

Cimitero Protestante

Via Caio Cestio

Протестантський цвинтар розміщений поблизу Piazza di Porta S. Paolo, одразу за пірамідою Цестія. Вхід з вулиці Caio Cestio. Відчинений від 8:00 до 11:30 вранці та від 15:20 до 17:30

по обіді. Біля брами треба дзвонити, щоб відчинили. На цвинтарі заборонено фотографувати.

На головному цвинтарі Campo Verano не можна ховати некатоліків, тому

Taras Shevchenko – Karl Briullov and Vasily Shternberg.

Briullov was Shevchenko's professor at the St. Petersburg Academy of Fine Arts. With the money from the auctioned portrait of Russian poet Zhukovsky which he painted and which was bought by the tsar himself, Briullov ransomed Shevchenko from serfdom. He died in Rome in 1852. His grave is marked with a big white marble monument with a sculpture of his bust and his name – Carolus Brulloff. It is near the entrance, near the lane going up the hill a bit to the left.

It is more difficult to locate the grave of Vasily Shternberg. Taking the uphill lane slightly to the right, turn right at the monument of Anderson on the lane

that starts with the graves of Holm and Boegel. The thirteenth grave on that lane is that of Shternberg. He died at the age of 27 in 1846. A close friend of Shevchenko, with whom he studied at the Academy in St. Petersburg, he is best known for his paintings executed during his visit to Ukraine. He also left several portraits of Shevchenko. When Shternberg was leaving for Rome, Shevchenko, who also dreamed of visiting the Eternal City, dedicated a short poem to his friend called "Remembering":

*If in your distant travels,
Rich in impressions,
You should ever become sad,
Then think of me, my brother.*

на цьому цвинтарі поховані християни інших віровизнань. Найстарший гріб датується 1738 р. Багато є могил росіян, а між ними й українців, до прикладу, Капністів. Тут поховані два близькі приятелі Шевченка – Карл Брюллов та Василь Штернберг. Брюллов був професором Шевченка в Петербурзькій Академії мистецтв. Гроші за портрет російського поета Жуковського, який на ліцитації купив сам цар, Брюллов пожертвував на викуп Шевченка з неволі. Помер художник у Римі у 1852 р. Його могила з великим мармуровим пам'ятником, де написано «Carolus Brulloff» та зі скульптурним погруддям розміщена недалеко від входу на цвинтар біля стежки, яка веде вгору трошки вліво навскіс. Могилу Штернберга важче знайти.

Треба йти стежкою вправо попід гору до пам'ятника Андерсона, а тоді вправо через ряд, який починається пам'ятниками Гольмо, Бигеля. У 13-му гробі похований Штернберг. Помер він у 1846 р., маючи всього 27 років. Був близьким приятелем Шевченка, з яким разом навчався у Петербурзькій Академії мистецтв. Найкращі картини Штернберга – з часів перебування на Україні. Залишив також декілька портретів Шевченка. Коли художник від'їжджав до Риму, Шевченко, який мріяв також туди поїхати, присвятив йому малий вірш «На забудь»:

*Поїдеш далеко,
Побачиш багато;
Задивишся, зажуришся –
Згадай, мене, брате!*

NEAR ROME

CASTELLI ROMANI

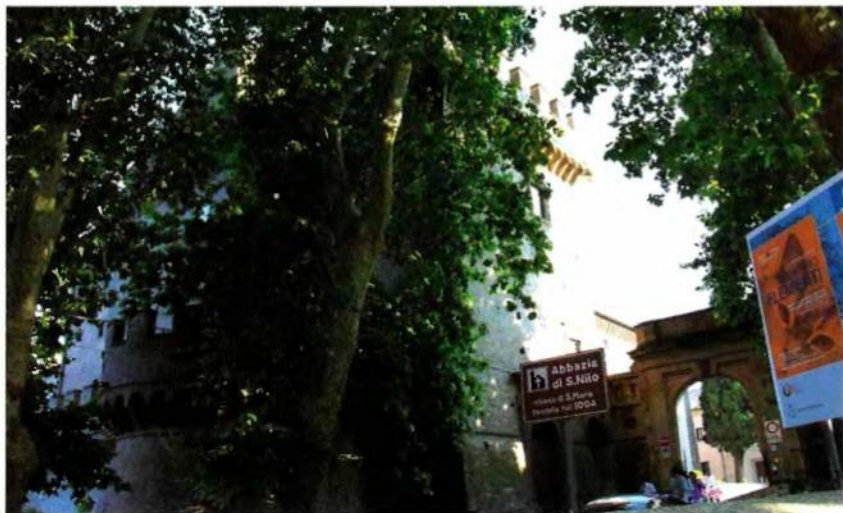
The picturesque region of the Alban Hills, with vineyards and olive orchards on the slopes, deep crater lakes and charming little towns scattered on the hills known as Castelli Romani, was a favorite place of retreat from the city turmoil in Roman

times, and remains so today. There are three places in this area about 15 km. southwest from Rome that are of special interest to Ukrainians – the monastery of Grottaferrata, Villa Andrea in Castelgandolfo, and the Studion monastery on Via del Laghi.

THE MONASTERY OF GROTTAFERRATA

The monastery, founded in 1004 by Greek monks of the Basilian order, known for its "manuscript clinic," printing shop, school, and good wine, is of

Oriental rite in union with Rome and uses the Greek language in liturgical services. Today, most of the monks there are Albanian Italians of Greek

Монастир в Гроттафєррата
The monastery in Grottaferrata

В ОКОЛИЦЯХ РИМУ

КАСТЕЛЛІ РОМАНИ

Мальовничі околиці Альбанських гір з виноградниками та оливковими садами на схилах, кратерними озерами та розкиненими містечками, знаними як *Castelli Romani*, ще з давніх римських часів були улюбленим місцем втечі від міської метушні і такими

залишилися і сьогодні. У цій околиці, віддаленій від Риму приблизно на 15 км на південний захід, три об'єкти мають спеціальне значення для українців: монастир в Гроттаферрата, Вілла Андрея в Кастельгандольфо та Студіон на *via del Laghi*.

МОНАСТИР В ГРОТТАФЕРРАТА

Abbazia di Grottaferrata

Заснований у 1004 р. грецькими монахами чину св. Василя, монастир, знаний через «клініку манускриптів», друкарню, школу та знамените

вино, до сьогодні є східного обряду в злуці з Римом. Сьогодні більшість монахів – це албано-італійці, греко-католики з південної Італії. До

Дзвіниця монастиря в Гроттаферрата

The bell in Grottaferrata monastery

Бібліотека монастиря в Гроттафєррата
Library in Grottaferrata monastery

Catholic rite coming from the southern regions of Italy. Between the two World Wars, through the efforts of Metropolitan Andrey Sheptytsky, 22 Ukrainians from the Peremyshl eparchy came to the monastery. Three of them graduated from the Gregorian University in Rome and teach in the secondary school conducted by the monastery. Others were engaged in other kinds of work needed in the monastery. One of them, Brother Josaphat, became a world renowned specialist in the restoration of old manuscripts. Metropolitan Sheptytsky visited the

monastery. In the room in which he stayed, Metropolitan Josyf Slipyj also stayed in 1963. In the monastery's print shop many Ukrainian liturgical books and religious literature were printed. In the monastery's church, in the upper arc to the left of the main altar, are deposited relics (a hand) of St. Josaphat. The catacombs on Via Anagnina between Rome and Grottaferrata belong to the monastery. They were discovered during the First World War. Ukrainians from the nearby prisoner of war camp took part in their excavations in 1919.

Кімната, в якій зупинявся митрополит Андрій Шептицький
The room where Metropolitan Sheptytsky stayed

монастиря старанням митрополита Андрея Шептицького прибули між двома світовими війнами 22 українців з Перемишльської єпархії. З них троє закінчили студії в Римі у Григоріанському університеті і викладали в середній школі, яку монастир провадить. Решта працювали в інших галузях, потрібних у монастирі. Один з них – брат Йосафат – був одним з найкращих спеціалістів у світі з реставрування манускриптів. Монастир відвідував митрополит Андрій Шептицький. Коли Йосиф Сліпий після звільнення із Сибіру приїхав до Риму (1963 рік), то насамперед зупинився у монастирі Гроттаферрата у тій са-

мій кімнаті, де колись перебував митрополит Андрей. У монастирській друкарні надрукували багато українських літургійних книг та релігійної літератури.

У святині церкви високо на стіні зліва зберігають частину мощів святого Йосафата – руку.

З Гроттаферратою пов'язаний ще такий малий епізод. До монастиря належать катакомби Al Decimum (на Via Anagnina в бік Риму). Їх відкрили під час Першої світової війни і у розкопках тих катакомб брали участь у 1919 р. українці з табору австрійських полонених, який розташовувався недалеко в околиці.

VILLA ANDREA IN CASTELGANDOLFO

Viale Pio XI Castelgandolfo

The summer residence of the Ukrainian seminarians in Rome, Villa Andrea, is situated on the steep shore of Lake Albano, less than a mile from the Papal Palace in Castelgandolfo on the road along the lake, Via Pio XI. There is a picturesque view of the countryside and the lake from the terrace of the villa bought by Metropolitan Andrey Sheptytsky in 1927 from Duchess Anna Gagarin. During the Second World War the villa was occupied by Germans. In Feb. 1944 a bomb destroyed the watchman's house and damaged the villa. When the Germans departed, local people looted the villa and many precious objects disappeared. An extensive renovation of the villa was

done in 1976-82. The Ukrainian Minor Seminary, transferred from France in 1956, was housed here until 1959. Today the seminarians are permitted to go home for vacations and the villa is rented to various religious groups for retreats and meetings the year round. The villa is presently administered by the Oriental Congregation. There are several statues in the garden of people with ties to the villa (Metropolitan Sheptytsky, Archbishop Buchko and Yendyk). However, the most interesting object in the garden is a tree with a platform on its branches. That was a favorite place of Metropolitan Sheptytsky for relaxation and meditation.

THE STUDION MONASTERY

Via dei Laghi – km.9

00047 Marino (Roma)

On the opposite side across Lake Albano from Villa Andrea lies the estate of the Studite Fathers – the Studion. The late Patriarch Josyf acquired the spacious two-story building with a chapel and a vast garden in 1964, mostly for the funds bequeathed for this purpose by Fr. Kyrylo Korolevsky. The building used to belong to the French order of Marianists, who maintained their novitiate here.

The tradition of the Studite order at Ukrainian monasteries goes back to Teodoziy of the Caves in the 11th century. This Order, specific to the Slavic East, was revitalized in the 20th century by Metropolitan Andrey Sheptytsky. Together with his brother Klymentiy, they updated the rules of the Order in which prayer is the central occupation in the life of the monks. The Studion was a favorite place for Patriarch Josyf

ВІЛЛА АНДРЕЯ В КАСТЕЛЬГАНДОЛЬФО

Viale Pio XI, Castelgandolfo

Понад один кілометр від Папської палати дорогою попри озеро (Viale Pio XI) височіє на стрімкому березі Альбанського озера з чудовим видом на околицю колишня літня резиденція українських вихованців у Римі – Вілла Андрея. Її відкупив у 1927 р. від княжної Анни Гагарін митрополит Андрей Шептицький. Під час Другої світової війни віллу захопили німці. У лютому 1944 р. бомби пошкодили і розбили хату сторожа. Після відходу німців будинок пограбували місцеві жителі. У 1976-82 роках у віллі провели деякі

основні ремонти. З 1956 по 1959 р. тут розміщувалася Мала семінарія. Сьогодні віллу використовують як реклекційний дім для різних релігійних груп. Будинок перебуває під адміністрацією Східної конгрегації. У саді стоїть декілька пам'яток людям, пов'язаним з історією вілли (митрополитові Андрею Шептицькому, архієпископам Іванові Бучку, Ростиславу Єндику), але найцікавішою пам'яткою було дерево із зробленою на ньому платформою, де любив відпочивати митрополит Андрей.

*Вілла Андрея в Кастельгандольфо
Villa Andrea in Castelgandolfo*

Іконостас в церкві монастиря Студіон
The Iconostas in the Church of the Studion monastery

to visit. After the Second World War a small group of Studite monks found itself outside Ukraine. At first they settled in Germany, then in Belgium, and from 1951 in Woodstock, Canada.

There was an iconographic studio at the monastery of Father Juvenalij Mokrytskyj and Deacon Chrystofor Kuts. The paintings in the chapel are the work of Father Mokrytskyj. The view from the

terrace of the surrounding countryside is breathtaking.

It is worth mentioning that on April 2, 1977, here in the monastery of the Studite Fathers Patriarch Josyf ordained as bishops Fr. Lubomyr Husar (head of the Ukrainian Catholic Church from 2001 to 2011), Fr. Ivan Choma, and Fr. Stepan Chmil. The Holy See confirmed these ordinations in 1996.

СТУДІОН

Monastero Studion

Via dei Laghi – km. 9

00047 Marino (Roma)

На протилежній від Вілли Андрея стороні Албанського озера розміщена посілість отців студитів – Студіон. Двоповерховий будинок з каплицею і великим парком придбав для студитів покійний Патріярх Йосиф у 1964 р., значною мірою завдяки спадку, призначеному на цю ціль, який залишив о. Кирило Королевський. Перед тим будинок був домом новіціату французького згромадження маріаністів.

Традиція студитського уставу українських монастирів сягає до Теодосія Печерського (11 ст). На початку 20 ст. цей чин, питомий для слов'янського Сходу, відновив митрополит Андрей Шептицький і разом зі своїм братом Климентієм усучаснив його устав. Молитва є головним завданням у жит-

ті студитів. Патріярх Йосиф залюбки перебував у обителі студитів.

Після Другої світової війни декілька студитів опинилися поза межами України. Спочатку вони оселилися в Німеччині, потім у Бельгії, а з 1951 р. – у Вудстоку (Канада).

У монастирі була іконописна студія о. Ювеналія Мокрицького та диякона Христофора Куца. Розпис каплиці – праця о. Мокрицького. З тераси – прекрасний вид на околицю.

Варто згадати, що 2 квітня 1977 р. у монастирі отців студитів Патріярх Йосиф рукоположив на єпископів о. Любомира Гузара (Главу УГКЦ у 2001-2011 роках), о. Івана Хомута о. Степана Чміля. Апостольська столиця потвердила ці свячення 1996 р.

Монастир Студіон. Картина

The Studion monastery. Portrait

Монастир Монтекассіно
Monastery of Monte Cassino

SOUTH OF ROME

MONASTERY OF MONTE CASSINO

Abbazia di Monte Cassino

Approximately halfway between Rome and Naples lies the Monastery of Monte Cassino. It is open from 9:30-12:30 and from 3:30 p.m. until sunset.

Perhaps the most famous monastery in Europe, it was founded by St. Benedict in 529. In Feb. 1944, when a fierce battle was raging nearby, the monastery was completely destroyed by American bombs. Luckily, the most precious objects from the monastery were shel-

tered in the Vatican during the war. The battle against the Germans was finally won on May 18, 1944, due mainly to the heroic stand of the division under the command of General Anderson, composed of soldiers from the Polish Army who were taken in 1939 by Soviets to the Siberian prison camps. Among them were also Ukrainians who, pretending to be Polish, were able to escape Siberian imprisonment. About 1100 sol-

НА ПІВДЕНЬ ВІД РИМУ

МОНАСТІР МОНТЕКАССІНО

Abbazia di Monte Cassino

Розміщений приблизно на півдорозі з Риму до Неаполя, монастир відчинений від 9:30 до 12:30 і від 15:30 до заходу сонця.

Цей чи не найславніший в Європі монастир, що його заснував у 529 р. св. Бенедикт, був дощенту зруйнований американськими бомбами в лютому 1944 р., коли в околиці Кассіно проходили запеклі бої. На щастя, головні скарби монастиря під час війни

переховували у Ватикані. 18.V.1944 р., в основному завдяки польській дивізії Владислава Андерса, створеній із воєнків польської армії, які перебували у радянському полоні на Сибірі, битву остаточно виграли. У цьому бою проти німців брали участь також і українці з польської армії, яким вдалося, видаючи себе за поляків, вирватися із сибірських таборів. Близько 1100 полеглих воєнків спочивають на польському

diers died in the battle and are buried at a Polish military cemetery near the monastery. Among the dead there are some 80 Ukrainians. They can be recognized by their surnames, the place of their birth, and in the case of those from Volyn, Kholm or Polissia, by the Orthodox crosses. After the war the monastery was painstakingly restored

according to the ancient architectural plans with US funds. Today, in the silence of the magnificent monastic edifice and enchanting landscapes, only the cemetery and an occasional abandoned piece of artillery on the slopes of the hills remind one of the hell of war that took place here in the spring of 1944.

CAPRI

The romantic island of Capri, only 6 km. long and 3 km. wide, was a favorite resort place already in Roman times. There are two towns located on the island – Capri on the lower part and Anacapri on the higher plateau. After taking a funicolare up to the town of Capri, a small bus will take you along a very steep and sharply bent road to the town of Anacapri.

Many Ukrainians have visited Capri, but two of them deserve special mention: Mykhailo Kotsiubynsky, one of the most outstanding Ukrainian writers of the 20th century who authored the novel *Shadows of Forgotten Ancestors*, and Father Ivan Khomenko, biblical scholar and translator of the Holy Scriptures.

GORKY'S VILLA

Via Mula, 36

The entrance to Via Mula, which starts to the left of Via Roma when walking from the town of Capri, is to the right of Via Roma. You have to cross Via Roma through a little tunnel underneath. The villa where Gorky lived is situated about half a mile down, past the hotel Villa Peirina. A marble slate identifies the villa at no. 36 as the place where Gorky lived from 1911 to 1913. It is closed to visitors, but even seeing it from the outside

provides one with an interesting insight into the circumstances under which the proletarian communist revolution was planned. For it was here that Lenin and his wife stayed as well. There is also a monument to Lenin in the Park of Augustus. When Mykhailo Kotsiubynsky visited Capri for health reasons, Gorky insisted that he stay with him in the villa. Kotsiubynsky writes about this to his wife in a letter dated June 15, 1911.

військового цвинтарі недалеко від монастиря. Між ними – приблизно 80 українців. Їх можна розпізнати через українські прізвища або місця народження, а якщо йдеться про волиняків, холмщаків чи поліщуків, то і з православних хрестів. Монастир був

по війні відбудований (здебільшого за американські кошти) докладно за старими планами. Сьогодні в зачарованій тиші прекрасних будівель і краєвидів тільки цвинтар та де-не-де залишені гармати на схилах гори пригадують про воєнне пекло весни 1944 р.

ОСТРІВ КАПРІ

Мальовничий острів, 6 км у довжину та 3 км в ширину, був відпочинковим місцем ще від давніх римських часів, з двома поселеннями – Капрі на нижній частині острова й Анакапрі на вищій. Можна дійхати з одного містечка до другого малим автобусом дуже стрімкою і крутою дорогою.

Багато українців відвідувало Капрі, але з них особливо треба згадати двох – Михайла Коцюбинського, одного з найвидатніших українських письменників ХХ ст., автора повісті «Тіні забутих предків», та о. Івана Хоменка, бібліста та перекладача Святого Письма.

ВІЛЛА ГОРЬКОГО

Via Mula, 36

Вхід на *via Mula*, яка простягається вниз наліво від вулиці *via Roma*, є праворуч *via Roma* з переходом опісля тунелем попід неї. Вілла Горького є внизу, нижче від готелю *Villa Pierina*. Вілла № 36 зачинена для відвідувачів, але її цікаво побачити хоча би ззовні, щоб мати уяву, як жили творці пролетарської комуністичної революції, тобто Ленін, який тут перебував разом зі своєю дружиною і пам'ятник якому, до

речі, споруджено в парку Августа, що розміщений поблизу. До них належав і відомий російський письменник-реаліст Максим Горький. Біля брами є меморіальна плита, на якій зазначено, що тут з 1911 по 1913 р. жив Горький. Коли Коцюбинський, з огляду на слабке здоров'я, перебував на Капрі, Горький наполягав, щоб той жив у його віллі. Про це Коцюбинський пише у листі до дружини, датованому 15.VI.1911 р.

ANACAPRI - PARISH CHURCH OF ST. SOPHIA

From the bus stop at Piazza della Vittoria near Villa San Michele, continue on the road that leads to San Michele Church, famous for its ceramic floor. However, do not turn off the road to that church, but continue going until you reach the parish church of St. Sophia. A small piazza in front of the church, surrounded with the whitewashed houses bursting with colors of flowers from their balconies, surprises one as a quiet haven on a crowded tourist island. To the right there is a restaurant with an attractive terrace

and, for the island, moderate prices.

Father Ivan Khomenko served in this church as a priest after the Second World War. He was born near Vynnytsia in Ukraine and under the Ukrainian National Republic he worked in the ministry of foreign affairs and later was a member of the Ukrainian diplomatic mission in Vienna. Under the influence of Metropolitan Andrey Sheptytsky he became a Ukrainian Catholic priest. He did a full translation of the Holy Scriptures from the original Aramaic, Hebrew and

Церква св. Софії
The Church of Saint Sophia

АНАКАПРІ – ЦЕРКВА СВ. СОФІЇ

Із Piazza delle Vittoria, де зупиняється автобус недалеко від Villa San Michele, треба продовжувати по тій же дорозі, яка веде до славної своєю керамічною долівкою церкви San Michele. Не звертаючи до цього храму, дійдете до парафіяльної церкви св. Софії. Мала площа перед святинею, оточена вибіленими будинками, що прикрашені кущами різнокольорових квітів, творить несподівано тиху оазу серед туристичного гамору острова. Ресторан направо із симпатичною терасою має, як на Капрі, помірковані ціни.

Після Другої світової війни сотрудником у церкві св. Софії був отець Іван Хоменко. Сам родом з Вінничини, він

працював у Міністерстві закордонних справ у Києві під час визвольних змагань та в українському посольстві у Відні. Під впливом митрополита Андрея Шептицького став українським католицьким священиком. Хоменко здійснив повний переклад Святого Письма з оригінальних арамейських, єврейських та старогрецьких текстів. Утративши зір, останні роки свого життя провів у пансіоні Hellas на Капрі, де ним опікувалися німецькі монахині, які провадять цей пансіон. Високим, поставним, товариським був о. Іван. Його досі пам'ятають старші мешканці Анакапрі. Помер на Капрі у 1981 р.

БАРІ – БАЗИЛІКА СВ. МИКОЛАЯ

У провінції Апулія в південно-східній Італії розміщене важливе торговельне та портове місто, відоме ще з римських часів. Воно славиться насамперед базилікою св. Миколая.

В Україні одним з найбільш почитаних святих був святий Миколай. Не тільки в грудні святкували Миколая, але і 9 травня – так званого «теплого Миколи». Це травневе свято пов'язане з базилікою святого Миколая у Барі.

У 1087 р. 47 моряків з Барі викрали мощі святого Миколая з Мири Лікійської (Мала Азія), яка вже тоді була під ту-

рецьким пануванням. На пам'ять про перевезення мощів до Італії Папа Урбан II встановив свято, яке також було прийняте і в українській церкві, свято Перенесення мощів св. Миколая Мирлікійського Чудотворця, незважаючи на те, що у Візантії через загострені взаємини з Римом про нього не хотіли чути.

Мощі св. Миколая спочивають у крипті базиліки, яка була збудована у 1087-1197 рр. і яку вважають найкращим зразком романської архітектури у цій частині Італії. У базиліці є також грецька східна каплиця.

old Greek texts into Ukrainian. The last years of his life, after having lost his sight, he lived at the pensione Hellas in Capri which is administered by German

nuns who took care of him. Tall, handsome, sophisticated, Father Khomenko is well remembered at Anacapri even today. He died on Capri in 1981.

BARI – BASILICA OF ST. NICHOLAS

Bari is located in the province of Apulia in southeastern Italy. The city is well known for the Basilica of St. Nicholas. St. Nicholas was one of the most popular saints in Ukraine. Not only was his feast celebrated in December, but also in the spring, on May 9 – the so-called “warm Nicholas.” The spring feast is connected with the Basilica of St. Nicholas in Bari. Forty-seven seamen from Bari in 1087 stole the relics of St. Nicholas from Myra of Licaea in Asia Minor, which at that

time was already under Turkish rule. To commemorate the event of the arrival of the relics in Italy, Pope Urban II decreed a feast which was acknowledged and accepted in Ukraine, though not in Byzantium, which was in a hostile relationship with Rome at the time.

The relics of St. Nicholas repose in the crypt of the basilica built in 1087-1197. The basilica is regarded as the best example of Romanesque architecture in southeastern Italy.

Базиліка св. Миколая
The Basilica of Saint Nicholas

ПАЛЕРМО, СИЦИЛІЯ – ЦЕРКВА СВ. РОЗАЛІЇ НА МОНТЕ ПЕЛЛЕГРІНО

Передмістя Палермо, столиці Сицилії, Монте Пеллегріно лежить на горі з мальовничим видом на берег моря за 14 км від Палермо.

На місці печери, в якій близько 1160 р. жила св. Розалія, патронеса Сицилії, у 17 ст. збудували церкву. У церкві в

атріумі праворуч на мармурових таблицях по-латині (на меншій верхній) та по-італійськи (на нижній) є напис: «Русини, які тривалий час перебували у турецькій неволі, за порадою і провідом Марка Сакмоського відлучаючи свій тривесельний корабель від

*Церква св. Розалії
The Church of Saint Rosalia*

PALERMO, SICILY – THE CHURCH OF SANTA ROSALIA ON MONTE PELLEGRINO

The patron saint of Sicily, St. Rosalia, lived here in a cave around 1160. A church was built on the spot in the 17th century. In the atrium of the church on the right side there are two marble plates, a smaller upper one with Latin inscription, and a lower in Italian stating that "Ruthenians (Ukrainians), who for a long time were Turkish slaves, on the advice and under the leadership of Marko Sakmosky, separated their three-tiered ship from the rest of the Alexandrian navy, and very cau-

tiously and ingeniously made their escape and having gained freedom and having come ashore in Palermo, they hung the Turkish flag from the cliffs as a sign of their victory and their devotion to the Holy Virgin. Then, of their own free will, they remained here to work and offered a part of their spoils to build a church to the glory of the Patroness of Sicily." There is a model of a silver three-tiered ship hanging near these tablets in remembrance of the event.

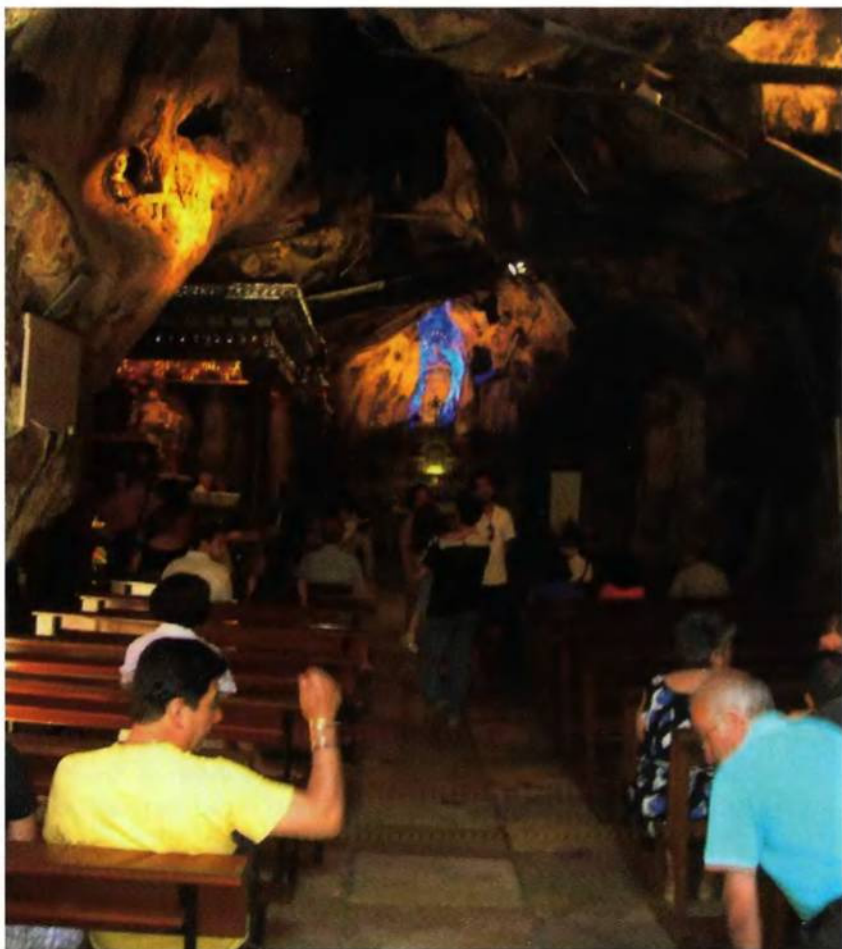

Інтер'єр церкви св. Розалії
The Church of Saint Rosalia – Interior

морського олександрійського флоту, дуже обережно і проворно втекли і, відзискавши волю та причаливши до Палермо дня 7 грудня 1622 р., вивісили зі скелі турецький прапор на знак їхньої перемоги та набожності до святої дівиці».

Згодом з власної охоти, ставши тут до праці, пожертвували частину здобичі, щоб збудувати святиню на славу тієї, яка є покровителькою Сицилії. Біля тих таблиць висить виготовлена зі срібла модель тривесельного корабля як пам'ятка.

Інтер'єр церкви св. Розалії
The Church of Saint Rosalia – Interior

NORTH OF ROME

FLORENCE

Firenze

Florence and Kyiv are two sister cities. There are often cultural exchanges between them. In the summer of 1987, for example, the chief exhibit in Florence was "The Gold of Kyiv" in the Palazzo Medici-Riccardi, the palace which also houses a little chapel with a fresco representing the participants in the Florentine Council of 1439.

Among the participants in the Florentine Council was Kyivan Metropolitan Isydor, who played an outstanding role in the Council's deliberations. Being Greek, he fully cooperated with Byzantine Emperor John VIII Paleologue, who personally took part in the deliberations, as well as with Patriarch of Constantinople Joseph and renowned theologian Bessarion. Pope

Eugene IV also personally took part in the Council. The Treaty of the Union of the Eastern and Western Churches, based on the concept of equality and the recognition of full autonomy in administration, rite, and language, gave precedent to the later Union of the Kyivan Metropolitanate and Rome at the Treaty of Brest in 1596.

Many Ukrainians have visited Florence. In the summer of 1841, Semen Hulak-Artemovsky had the leading role in a play by Bellini *Beatrice di Tenda* at the Teatro Leopoldo. When Mykhailo Drahomanov was staying in Florence, his sister and the mother of Lesia Ukrainka, Olena Pchilka, visited him in 1872. That was the year that his daughter died in Florence.

SANTA MARIA NOVELLA CHURCH

The 13th century Dominican church, famous for the works of Giotto, Brunelleschi, Ghirlandaio, and others, was the seat of the deliberations of the Florentine Council when the

Council was transferred in January, 1439, from Ferrara, where pestilence broke out, to Florence. Thus the official name is the Ferrara-Florentine Council.

НА ПІВНІЧ ВІД РИМУ

ФЛОРЕНЦІЯ

Firenze

Флоренція і Київ – посвячені міста, і між ними часто відбуваються культурні обміни. Так, до прикладу, влітку 1987 р. центральною виставкою у Флоренції було «Золото Києва» у Palazzo Medici-Riccardi – будинку, де у маленькій каплиці є фреска, на якій представлено учасників Флорентійського собору 1439 р.

Флорентійський собор пов'язаний з Україною тим, що в ньому брав участь і відіграв важливу роль Київський митрополит Ісидор.

Будучи греком, він вповні співпрацював з візантійським імператором Іваном VIII Палеологом, який був на соборі, Константинопольським Патріархом Йосифом та видатним

теологом Віссаріоном. Папа Євген IV також був там. Унійні домовленості Флорентійського собору, які ґрунтувалися на рівності та визнанні повної автономії адміністрації, обряду, мови та традицій Східної Церкви, були основою договорів Берестейської унії 1596 р. між Київською митрополією та Римом. У Флоренції було багато українців. Улітку 1841 р. тут в Teatro Leopoldo виступав у головній ролі в п'єсі Белліні «Beatrice di Tenda» Семен Гулак-Артемівський. Коли Михайло Драгоманов перебував у Флоренції, відвідувала його сестра Олена Пчілка, мати Лесі Українки. Того ж 1872 р. тут померла дочка Драгоманова.

Санта Марія Новелля
Santa Maria Novella Church

SANTA CROCE CHURCH

The resulting document of the Florentine Council, the Bull of the Union of the Eastern and Western Churches, was written, both in Latin

and Greek, in this Franciscan church, where Michelangelo, Machiavelli, Ghiberti, Galileo and others are buried.

Церква Санта Кроче
Santa Croce Church

DUOMO – THE CATHEDRAL

The proclamation of the Act of the Union took place on July 6, 1439, in the Cathedral of Santa Maria dei Fiori under the famous cupola of Brunelleschi.

After the ceremonies both Kyivan Metropolitan Isydor and Archbishop Bessarion were elevated to the rank of cardinals in that church.

ЦЕРКВА САНТА МАРІЯ НОВЕЛЛЯ*Santa Maria Novella*

Домініканська церква 13 ст., де зберігаються праці Джотто, Брунелескі, Гірляндайо та інших, була місцем наряд Флорентійського собору після то-

го, як у січні 1439 р. його перенесли з Феррари, де почалася пошесть, до Флоренції. Тому повна назва собору – Ферраро-Флорентійський собор.

ЦЕРКВА САНТА КРОЧЕ*Santa Croce*

У цій церкві францисканців, де поховані Мікеланджело, Макіавеллі, Гіберті, Галілей та інші, редагува-

ли латинською та грецькою мовами унійну буллу Східної та Західної Церков.

КАТЕДРА ДУОМО*Duomo*

У катедрі Дуомо (Санта Марія дель Фіоре) 6 липня 1439 р. під славним куполом Брунелескі проголосили акт з'єднання Церков.

Після церемонії надали титул кардинала київському митрополитові Ісидорові та архієпископові Віссаріонові.

*Катедрa Дуомo**The Duomo*

LUCCA

Lucca

The ancient town of Lucca, founded even before Roman times, was given as a duchy to the Spanish infant Maria Louisa de Bourbon by the Congress of Vienna in 1815. Her son, Charles Luis, took over in 1824. He claimed to be heir to the Greek throne and, to become better acquainted with the Eastern

church rite, he asked the Ukrainian parish priest of St. Barbara Church in Vienna to send an Eastern rite priest to him in Italy. Thus Father Mykhailo Luchkai from the Mukachevo eparchy of Transcarpathia with two seminar-ians from the eparchy of Prešov came to Lucca in Italy.

Княжа палата
The Ducal Palace

THE DUCAL PALACE — PALAZZO DUCALE

Palazzo Ducale

This was the official residence of Duke Charles Louis of Bourbon. When Father Luchkai arrived here in July, 1829, a

chapel in the palace adapted for the Eastern rite awaited him. He stayed in Lucca 14 months. He became the duke's

ЛУККА

Lucca

Старовинне місто Лукка, яке існувало ще до римських часів, Віденський конгрес передав у 1815 р. як князівство іспанській інфанті Марії Людвіці Бурбон. Її син Карл Людвик перебрав владу у 1824 р. Він претендував на грецький престол і, щоб краще ознайомитися зі східним церковним обря-

дом, звернувся до пароха української церкви св. Варвари у Відні з проханням прислати йому до Італії священника східного обряду. І так з Мукачівської єпархії на Закарпатті виїхав до Лукки мовознавець о. Михайло Лучкай з дяконом та двома пряхівськими вихованцями.

КНЯЖА ПАЛАТА

Palazzo Ducale

Ця палата була офіційною резиденцією бурбонського князя Карла Людвика. Коли о. Лучкай сюди приїхав у липні 1829 р., то побачив у палаті каплицю, перероблену відповідно до східного обряду. Перебував він тут 14 місяців, став княжим сповідником, а вільний

час присвячував науці, вивченню італійської мови та писанню своїх праць, зокрема, відомої «Grammatica Slavo Ruthena». Сьогодні в палаті розміщується провінційний уряд. Чи десь збереглися об'єкти із каплиці та інші сліди української присутності тут, невідомо.

РІМІНІ

Rimini

Місто над Адріатичним морем, славне своєю історією, пов'язаною з родиною Малаятестів, та своїми пляжами, два роки поспіль було притулком українських полонених, вояків І дивізії Української Національної Армії, яка після закінчення Другої

світової війни у травні 1945 р. потрапила під контроль британської армії. Табір, який був частиною комплексу таборів німецьких полонених, спершу розміщувався у містечку Белярія, а від жовтня 1945 р. – у Ріміні-Мірамаре.

confessor and devoted his free time to research and writing and learning the Italian language. Today the palace serves as a provincial administration

building. Many objects from the palace were preserved in the municipal museum. What happened to the objects from the chapel is not known.

RIMINI

At the end of the Second World War, in May 1945, Ukrainian soldiers of the First Division of the Ukrainian National Army were kept for two years in the British prisoner of war camp in this Adriatic resort town, known for its sandy beaches

and its historical association with the Malatesta family. The camp, which was a part of a bigger camp of German prisoners of war, was at first situated in the nearby town of Bellaria, and from October 1945, in Rimini-Riccione.

THE AIRPORT

The prisoner of war camp was located at the airport, about 3 km. from the seashore. Today the airport is divided into two sections: civil and military. It is forbidden to take photographs of the airports (if you get caught, they will confiscate your camera). There were about 10,000 Ukrainians in the camp, almost all young and from western Ukrainian lands. But there were also some from eastern Ukraine, and this gave the Soviets the pretext for an intense action of repatriation. When the news of Ukrainian prisoners of war in Rimini reached Ukrainians in Rome, Bishop Ivan Buchko immediately interceded with Pope Pius XII who, in his turn, interceded with the Allies, and the soldiers were saved from a forced repatriation. However, more than 900 freely chose to be repatriated. The

camp was organized along a military model. Despite material deprivations, life in the camp was very active. There were schools, sports groups, theater and choir ensembles, a publishing enterprise, etc. A hospital was organized, tended by Ukrainian personnel, in the nearby town of Cesanatico. In Cervia there was a cemetery. Later the bodies were transferred to a cemetery in Passo della Futa.

In the area in Riccione known as Tre Fontanelle were camps for women prisoners of war, one so-called "with no barbed wire," where girls from western Ukraine lived, and another "with barbed wire" for girls from eastern Ukraine, that is, those that the Soviets claimed to be their citizens who should be repatriated. Altogether there were 25 Ukrainian girls who served in the army as nurses.

РІМІНІ – ЛЕТОВИЩЕ

Табір полонених був розташований на летовищі, близько 3 км від моря. Сьогодні воно поділене на два – цивільне та військове. Їх не можна фотографувати (якщо зловлять, заберуть фотоапарат). У таборі перебувало понад 10 тис. українців, майже всі молоді та із західних українських земель. Оскільки між ними були також люди зі східної України, з самого початку почалася наполеглива радянська репатріаційна акція. Після того як вістка про полонених дійшла до Риму, єпископ Іван Бучко звернувся до Папи Пія XII, рятуючи їх від насильної радянської репатріації. Понад 900 осіб репатріювали добровільно.

Табір був організований за військовою системою. Незважаючи на матеріальні нужди, життя в таборі було дуже активним: школи, спортові дружини,

театральні та хорові гуртки, видавнича праця тощо. Недалеко у містечку Чезантіко організували шпиталь. У Червії був цвинтар, з якого опісля перенесли тіла на цвинтар на Passo della Futta.

У Річчоне на околиці, знаній як Tre Fontanelle, був табір полонених жінок: один т.зв. «без дротів», де перебували дівчата із західних земель України, а другий – «за дротами» для дівчат зі східних земель, тобто тих, яких совети (представники радянської влади – прим. ред.) намагалися репатріювати. Разом там було 25 українок, які служили при війську як медсестри.

У травні 1947 р. табір ліквідували, а полонених перевезли до Великобританії. Сьогодні на площі летовища залишився тільки один бляшаний барак – «баняк», як його називали «дивізійники».

ПЕРЕВАЛ ФУТА

Passo della Futa

Близько 40 км на північ від Флоренції, недалеко на захід від автостради, яка сполучає північ та південь, розкинувся цей перевал. З автостради найкраще виїздити на Pian del Voglio (виїзд № 16). Звідти всього 8 км до цвинтаря. Тут, на висоті 952 м розміщений один із 14 військових німецьких цвинтарів у Італії. Під час Другої світової війни в Італії загинуло понад 107 тис. німець-

ких вояків. На Passo della Futta поховано 30 680, зокрема, 39 українців, які померли в таборі полонених в Ріміні. Їхні тіла перенесли на цей цвинтар із Червії у 1966 р. Українці поховані у секції 23 (мапу цвинтаря можна отримати при вході від сторожа).

Саме розміщення цвинтаря, далеко від осель, обвитого хвилястим вінком мовчазних гір, створює спеціальний

In May 1947, the camp was closed and the prisoners of war were transferred to Great Britain. Today one single metal

barrack in the middle of the airfield still remains in remembrance of those post-war years.

PASSO DELLA FUTA

Passo della Futa is about 40 km. north of Florence, not far to the west of the tollway which links the north and south of Italy. The closest exit is at Pian del Voglio (uscita or exit no. 16). It's only 8 km. from there to the cemetery.

High on the mountain (alt. 952 m.) lies one of the 14 German military cemeteries in Italy. During the Second World War more than 107,000 German soldiers died in Italy; 30,680 of them are buried at Passo della Futa. Of these, 39 are Ukrainians who died in the prisoner of war camp in Rimini. They were transferred here from a cemetery in Cervia in 1966. They lie in section no. 23 (you can obtain a map from the guard at the entrance gate).

The very site of the cemetery, far from settlements, surrounded by a silent ring of gentle, rounded mountain ridges, cre-

ates a very special atmosphere. Here are buried the young, some very young. The monument at the top of the hill contains the crypt of the unknown soldier and the gravestones from the cemetery in Cervia, among them a white marble slate with an engraved Ukrainian emblem, tryzub (trident), and a simple statement "To those who fought for the freedom of Ukraine."

In Italy there are many more graves of Ukrainian soldiers, but they are not as easily identified as these here. During the First World War there were some 100,000 Ukrainian prisoners of war in Italian camps (near Verona, Casserta, etc.). There were Ukrainians in the U.S. Army during the Second World War and there certainly are graves of Ukrainian soldiers at the American cemetery in Anzio.

BOLOGNA

Bologna is famous for its towers, its colonnades, its cuisine and its university, "the mother of universities" in Europe, which celebrated its 900th anniversary in 1988. This most famous university of the Middle Ages was best known for its law and medical faculties. The charter

to administer the university was held by the students who hired the faculty, set the standards of examinations, administered the university funds and elected from amongst themselves the university chancellor. Until 1562, when Pope Pius IV built the Palazzo

*Цвинтар на перевалі Фута
Cemetery Passo della Futa*

настрій, особливо якщо звернути увагу на вік полеглих, які заледве вступили з юнацького віку в молодечий. На самій горі є пам'ятник із криптою, де, крім поховання невідомих вояків, також розміщені перенесені військові пам'ятники з Червії, а між ними і український із білого мармуру, на якому вирізьблено тризуб і напис «Борцям за волю України».

У Італії набагато більше гробів українських вояків, але вони не зазначені так, як тут. У часі Першої світової війни в Італії у полоні перебувало понад 100 тис. українців у різних таборах (біля Верони, Касети тощо). Українці були і в американській армії під час Другої світової війни, і, напевно, є могили українців на американському військовому цвинтарі в Анціо на південь від Риму.

БОЛОНЬЯ

Bologna

Болонья славна своїми вежами, колонадами, кулінарією, але насамперед своїм університетом – «матір'ю університетів» Європи, – який у 1988 р. святкував 900-ліття свого існуван-

ня. Цей найславніший освітній заклад середньовіччя був знаний через правничий та медичний факультет. Університетом керували самі студенти (обирали з-поміж себе ректора,

Болонський університет
University of Bologna

Archiginassio, presently the main municipal library, lectures took place in private buildings, in monasteries and churches, even on the street. Students were grouped into four "nations": three "nations" were Italian and one, the Ultramontane nation, grouped all the students from that side of the Alps. The students from Ukraine belonged to the last one. The most outstanding among them was Yuri Drohobych-Kotermak, a native of Drohobych in western Ukraine. He studied in Krakow and then, having traversed most of the distance on foot, he continued his studies in Italy. He earned the title of doctor of medicine at the University of Bologna and later taught here both medicine and astronomy. The students elected him to the highly prestigious office of chancellor of the university in 1481-82. He also the first Ukrainian author of a printed book.

His work "A Prognosis for the Current Year of 1483 by Master Yuri Drohobych from Rus, Doctor of Liberal Arts and Medicine at the University of Bologna" was published by the printing press of Eucharius Zilber in Rome. Only two originals of this book survive to our times, one in Krakow and one in Tübingen, Germany.

The famous Ukrainian composer Maksym Berezovsky studied at the Academy of Music in Bologna in the years 1765-74.

To get the feeling of the university atmosphere, as well as that of medieval Bologna, you should take a walk on Via Zamponi. On this street next to the Church of San Giacomo on Piazza Rossini at no.2 is the State Conservatory of Music – Conservatorio Statale di Musica, where M. Berezovsky studied. In 1771 he was elected a member of the Bologna Philharmonic Academy.

наймали професорів, усталювали бюджет тощо).

До 1562 р., коли Папа Пій IV збудував Palazzo Archiginnasio, де сьогодні є головна міська бібліотека, виклади відбувалися у приватних будинках, по монастирях, церквах, а то й на вулиці. Студенти були згруповані у чотирьох «націях» (nationes): були три італійські й одна ультрамонтанська «нація», тобто з-поза гір, до якої належали й студенти з України. Найвизначнішим із них був Юрій Дрогобич-Котермак родом із Дрогобича.

Студював він у Кракові, а тоді пішки пішов до Італії продовжувати своє навчання. У Болонському університеті здобув він титул доктора медицини, яку потім, як і астрономію, викладав там. У 1481-82 рр. Юрія Дрогобича-Котермака обрали на дуже престижний пост ректора університету. Його праця «Прогностична оцінка поточно-

го 1483 року магістра Юрія Дрогобича з Русі, доктора мистецтв і медицини Болонського університету», латинською мовою, видана в Римі в друкарні Евхаріюса Зільбера, – перша друкована книга українського автора. Тільки два оригінальні примірники цієї праці збереглися до наших днів – один у Кракові, а другий - у Тюбінгені (Німеччина).

У Болонській музичній академії навчався у 1765-74 рр. славний український композитор Максим Березовський.

Щоб відчутти університетську атмосферу, та й взагалі атмосферу середньовічної Болоньї, треба пройти по Via Zamponi. На тій вулиці біля церкви San Giacomo на Piazza Rossini під № 2 розміщується Conservatorio Statale di Musica, де навчався М. Березовський, який у 1771 р. був обраний членом Болонської філгармонічної академії.

КАНОССА

Canossa

До Каносси найкраще дістатися, виїжджаючи з автостради в Reggio nell'Emilia в бік Ciano d'Enza. По дорозі є містечко San Polo d'Enza, і звідти вузька дорога веде через мальовничу околицю фалдованих піскових гір, яку називають околицею Чотирьох Замків (Quattro Castelli), до руїн замку Каносси, де шлях закінчується. Крім замку і двох будинків біля підніжжя гір, немає там сьогодні більше по-

селення. Останніх 500 м під гору до замку треба йти пішки. Музей і руїни замку відчинені від 9:00 до 12:30 і від 15:00 до 19:30. Зачинено в понеділок.

У січні 1077 р. стояв на морозі під мурами замку Матильди Тосканської босий, зодягнений тільки в сорочку німецький імператор Генрих IV, прохаючи в Папи Григорія VII, з яким він завзято воював за право інвеститури, прощення. Від того і з'явилася приказ-

CANOSSA

To reach Canossa you should exit the Milano-Florence tollway at Regio nell'Emilia in the direction of Ciano d'Enza. On the way there is the little town San Polo d'Enza and from there a country road leads through a picturesque region of sandy mountains, called the region of Four Castles (Quattro Castelli), to the ruins of the castle of Canossa. Here the road ends. Only two buildings, a coffee house and a farmhouse which also runs a small souvenir shop, remain today at the foothill of the once famous fortress. To reach the ruins of the castle you have to walk about one kilometer

uphill. The museum and the ruins are open to visitors from 9-12:30 a.m. and 3-7:30 p.m. Closed Monday.

At the end of January, 1077, Emperor Henry IV stood for three days in freezing cold, barefoot and with only a shirt on his back, at the gate of the castle of Matilda of Tuscany, asking Pope Gregory VII to lift the excommunication imposed on him during their fierce quarrel for the right of investiture. The saying "to go to Canossa" means to insult somebody and then to have to humble oneself asking for forgiveness.

The second wife of Henry IV, Eupraxia

Каносса

Canossa

ка «ходити до Каносси», яка означає «принизливо підкоритися противникові, прохати прощення».

У Каноссі перебувала в 1094-95 або й у 1096 рр. і його друга дружина Євпраксія (також знана як Праксідес і Аделейда). Вона була донькою київського князя Всеволода, сестрою Володимира Мономаха. Генрих з нею одружився у 1089 р., коли йому було 55 років, а їй заledве 19. Між ними швидко виникли подружні непорозуміння. Під час походу на Італію імператор ув'язнив дружину у Вероні, звідки врятувала її Матильда Тосканська, яка в боротьбі була на боці Папи і захистила Євпраксію у своєму замку-твердині в

Каноссі. Там Євпраксія познайомилася з Папою Урбаном II, а її виступ на папському синоді у П'яченці у 1094 р. перед 30 тис. учасників, у якому вона звинуватила Генриха в неморальності, призвів до нової екскомуніки імператора і до його абдикації.

Вернувшись до Києва у 1097 р., Євпраксія жила в монастирі, але в черниці постриглася щойно у 1106 р. «Померла Євпраксія, дочка Всеволода, – пише літописець у "Повісті времених літ" у році 1109, – десятого дня місяця липня і була похована в Печерській монастирі біля південних воріт. І побудовано там церковцю, де тепер спочиває її тіло».

МІЛАН – ОПЕРНИЙ ТЕАТР LA SCALA

Milano – Opera La Scala

Найславніший оперний театр, який має досконалу акустику, побудований у 1776-78 рр., був знищений під час Другої світової війни. Після відновлення його знов відкрили у 1946 р. Театр можна оглянути під час візиту до музею, який є зліва від головного входу до театру. Відчинений від 9:00 до 12:00 і від 14:00 до 18:00, окрім неділя. Зачинений у серпні.

У театральному музеї La Scala зберігаються різні пам'ятки, пов'язані з композиторами, співаками та загалом з музичним світом. У ньому є портрети славних співаків опери Ля Скала, але немає серед них портре-

ту Соломії Крушельницької – мабуть, тому, що всі портрети є дарунками музеєві. Її фотографія – у бібліотеці театру.

Соломія Крушельницька (1872-1952) вчилася співу у Мілані в 1893-96 рр. Від 1898 р., коли там музичним директором став легендарної слави Артуро Тосканіні, виконувала вона головні ролі в опері La Scala, як і на інших славних оперних естрадах (Рим, Париж, Петербург, Неаполь, Каїр тощо). У Мілані також вчився у 1881-83 рр. славний український оперний співак Олександр Мишуга, який опісля виконував головні ролі у La Scala. Із

(also known as Praxides and Adelaide) was in Canossa in 1094-95 or maybe even in 1096. She was a daughter of the Kyivan Grand Duke Vsevolod and sister of Volodymyr Monomakh. Henry married her in 1089, when he was 55 years old and she barely 19. Soon there were marital squabbles between them. During Henry's march on Italy he put her in a dungeon at Verona. It was Matilda of Tuscany, who was on the side of the Pope, who helped her to escape and gave her sanctuary at her fortified castle in Canossa.

There Eupraxia met Pope Urban II. At the Papal synod in Piacenza in 1094,

in front of 30,000 participants Eupraxia accused her husband of immoral and unchristian behavior. This led to a new excommunication of the emperor and to his abdication.

In 1097 Eupraxia returned to Kyiv. She lived there at a monastery which she later joined in 1106. In the Chronicle of Times Past under the year 1109 we read that "Eupraxia, the daughter of Vsevolod, died on the tenth day of the month of July and was buried in the Monastery of the Caves near the southern gate. And they built a small church there where her body now rests."

MILANO – LA SCALA OPERA THEATER

The most famous opera theater with perfect acoustics, built in 1776-78, was destroyed during the Second World War. It was rebuilt after the war and reopened in 1946. You can see the theater during a visit to the museum. The entrance to the museum is just to the left of the theater entrance. The museum is open from 9 a.m.-12 p.m. and 2-6 p.m., except on Sundays. Closed in August.

In the La Scala Theater Museum there are many mementos of composers, singers, and other objects pertaining to the world of music in general. There are portraits of famous opera singers who performed at La Scala. However, there is no portrait of Solomiya Krushelnytska, maybe because all the por-

traits were presented as gifts to the Museum. However, there is a framed photograph of her in the Museum library.

Solomiya Krushelnyts'ka (1872-1952) studied singing in Milan in the years 1893-96. From 1898, when the legendary Arturo Toscanini was put in charge of the music management of the opera, Solomiya started to perform in leading roles on the stage of La Scala as well as in other world famous opera houses (Rome, Paris, St. Petersburg, Naples, Cairo, and others).

In Milan, in the years 1881-83, studied also the famous Ukrainian opera singer Oleksander Myshuha, who later performed in leading roles at La Scala.

Оперний театр La Scala в Мілані
La Scala Opera House in Milan

міланською оперою пов'язано набагато більше українських співаків.

Крушельницька та Мишуга – найвидатніші з них.

САН-РЕМО

San Remo

Курортне містечко в італійській Рів'єрі. Тут у 1901-02 рр. перебувала на ліку-

ванні Леся Українка в пансіоні Natalia на Corso Cavalotti, 116.

РІВА ДЕЛЬ ҐАРДА

Riva del Garda

Місто на північному узбережжі мальовничого озера Ґарда в північній Італії біля підніжжя великої гори Монте Рокчетта.

Між Ріва і сусіднім містечком Арко простягається плодюча долина Сірі. До 1915 р. Ріва була під австрійським пануванням. За цю плідну ма-

There are many more Ukrainian singers who were connected with the La Scala

Opera, but Krushelnytska and Myshuha were the most famous among them.

SAN REMO

San Remo is a well known resort town on the Italian Riviera. Lesia Ukrainka was here in 1901-02 for health reasons.

She stayed at pensione Natalia on Corso Cavalotti, 116.

RIVA DEL GARDA

Riva del Garda is a town on the northern tip of the beautiful Lake Garda in northern Italy. It is situated at the foothill of a massive mountain – Monte Rocchetta. Between Riva and the neighboring town of Arco lies a fertile valley, Siri. Riva was under Austrian rule until 1915. Often battles were fought

for the control of this picturesque region. In one of those battles, in 1626-27, Ukrainian Cossacks under the leadership of Mykhailo Mocharyk and Yuri Kalynovsky participated as mercenary soldiers fighting on the side of Austrian Emperor Ferdinand II. They helped the Habsburgs to gain an important victory.

PADUA UNIVERSITY

Similar to Bologna, Padua was known for its university, founded in the 13th century, where Galileo was one of the outstanding professors. From the 15th through 17th centuries many foreign students studied at the University of Padua, among them Ukrainians. The principal organizers of the school at Ostroh were graduates from the University of

Padua – Cyril Lucaris, a Greek, who studied in Padua in 1588-95, and a monk Kyprian (graduated before 1594). The famous colonel of Bohdan Khmelnytsky, Stanislav Morozenko, also graduated from the university here. From the 14th to 18th centuries approximately 600 young people from Ukraine were students at the University of Padua.

BASILICA OF ST. ANTHONY

There is a Polish chapel in the basilica of Padua, right behind the main altar. There

the first picture in the arch to the left is that of St. Josaphat. In the center of the arch

льовничу околицю часто зчинялися бої. В одній з тих кампаній у 1626-27 рр. на боці австрійського імператора Фердинанда II брали участь

наймані українські козаки під проводом Михайла Мочарика і Юрія Калиновського. Для Габсбургів вони здобули важливу перемогу.

ПАДУЯ – УНІВЕРСИТЕТ

Так, як і Болонья, Падуя була знана через свій університет, заснований у 13 ст., де одним із визначних професорів був Галілей. У 15-17 ст. університет приваблював багато іноземних студентів, зокрема й українців. Першими організаторами школи в Острозі були випускники Падуанського універси-

тету – грек Кирило Лукаріс, який тут навчався у 1588-95 рр., та ієромонах Кипріян (закінчив перед 1594 р.). Станіслав Морозенко, славний полковник Богдана Хмельницького, також закінчив цей заклад. У 14-18 ст. навчалися в цій школі близько 600 юнаків з України.

БАЗИЛІКА СВ. АНТОНІЯ

У падуанській базиліці є польська каплиця св. Станіслава, яка розміщена зараз за головним престолом. У ній перший зліва на арці – образ св. Йосафата. У самій середині арки є три герби у великому щиті: на лівому

полі – польський орел, на правому – литовський кінь (погоня), а нижня частина представляє святого архангела Михаїла – «руського». У самій каплиці є ще герб львівського лева і київського Михаїла.

ВЕНЕЦІЯ

З 13 ст. на узбережжі Чорного моря, особливо в Криму, існували венеційські та генуезькі колонії, які торгували з Візантією, а також з Україною. Один із найважливіших товарів – невольники. Крім торговельних зв'язків, Венеція також старалася мати й політичний вплив. Одним з найкраще задокументованих українсько-вене-

ційських зв'язків було посольство Альберта Віміні з Венеції до гетьмана Богдана Хмельницького у 1650 р. з метою спонукати гетьмана йти походом на турків. Звіти і листи щодо цієї справи зберігаються в архівах Венеції.

Венецію дуже влучно охарактеризувала Леся Українка, яка там зупинила-

there are three emblems: in the left field a Polish eagle, on the right field a Lithuanian horse, and in the lower part a "Ruthenian"

(Ukrainian) Archangel Michael. In the chapel there is also an emblem of the lion of Lviv and St. Michael of Kyiv.

VENICE

As early as the 13th century Venice and Genoa had colonies on the shore of the Black Sea, in Crimea, which traded not only with Byzantium, but also with Ukraine. One of the most important objects of trade were slaves. Venice was interested not only in trade, but also in political influence. One of the best documented relations between Venice and Ukraine is the mission from Venice to Hetman Bohdan Khmelnytsky in 1650 headed by Alberto Vimina. The purpose

of the mission was to convince Hetman Khmelnytsky to wage war on the Turks. Reports and correspondence regarding this matter are in the Archives of Venice. Lesia Ukrainka, who was there for a brief stopover in November, 1901, on her way to San Remo, made a very apt remark about Venice: "I am sure I will stop in Venice also on my way back home, so captivating do I find this city. Too bad it is so expensive and this is the reason that I have to leave it so soon."

Катедрал св. Марка
Saint Mark Cathedral Church

ся в листопаді 1901 р. дорогою до Сан-Ремо: «Я, певне, ще й на поворот буду в Венеції, таке мені симпатичне се місто,

шкода тільки, що дороге, і тим я втікаю з нього». Під цим оглядом Венеція й досі така сама.

ЧІВІДАЛЕ

Cividale del Friuli

Старовинне містечко в північно-східній Італії, 17 км на північний схід від Удіне. Було пошкоджене землетрусом 1976 р. Тут є Археологічний музей, відчинений від 9:00 до 12:30. Зачинений у понеділок.

Одним із найцінніших експонатів у музеї є середньовічний псалтир з мініатюрами, знаний як Трірський, або псалтир Гертруди, а також псалтир Егберта (*Salterio di Egberto*), вико-

наний для трірського архієпископа Егберта у 10 ст. До Києва привезла його, як частину приданого, польська принцеса Гертруда, донька Болеслава Хороброго, яка вийшла заміж за київського князя Ізяслава. Псалтир написаний латинською і мав 34 мініатюри. Коли Ізяслав опинився на вигнанні, спершу в Польщі, а потім у Німеччині, послав він свого сина Ярополка з дружиною Іриною, донькою німецького

Чівідале
Cividale

CIVIDALE

Cividate del Friuli

This ancient town in northeastern Italy is about 17 km. northeast of Udine. The town was damaged by an earthquake in 1976.

One of the most precious objects in the Museum is an illuminated medieval manuscript, a psalter, known as Salterio di Egberto or the psalter of Egbert (also as the Trier psalter or psalter of Gertrude). The museum is open from 9-12:30, closed Mondays.

Originally the psalter was written for the archbishop of Trier, Egbert, in the 10th century. It was brought to Kyiv as part of her dowry by a Polish princess, Gertruda, daughter of Boleslaw the Brave, who married Kyivan Prince Iziaslav. The psalter is written in Latin

and had 34 miniatures. When Iziaslav was ousted from Kyiv by his brother Sviatoslav, he went first to Poland and then to Germany. While in Germany, he sent his son Yaropolk and his wife Irene, a daughter of a German markgraf, to Rome to ask the Pope to help him. Pope Gregory VII in 1075 in Rome gave Yaropolk a crown. After Iziaslav's return to Kyiv, five miniatures were added to the psalter in the years 1078-87. One of the miniatures might have been executed in Volodymyr Volynsky; the rest were done in Kyiv. They picture the crowning of Yaropolk and his wife. Thus we have a contemporary portrait of the family of the Kyivan prince.

VIAREGGIO

Modern Italian city in Tuscany, in the vicinity of Lucca, where the famous ukrai-

nian soprans Solomiya Krushelnyts'ka (1875-1952) lived in the 1930-ies.

маркграфа, до Риму просити допомоги від Папи. У Римі Папа коронував Ярополка в 1075 р. Після повернення до Києва у 1078-1087 рр. до псалтиря вставили п'ять мініатюр, одна з яких,

можливо, виконана у Володимирі-Волинському, інші – в Києві. На них зображена коронація Ярополка і його дружини, що створює тогочасний портрет княжої родини.

ВІЯРЕДЖО

Модерне місто у Тоскані, біля міста Лукка, де у 1930- роках жила світової

слави українська співачка Соломія Крушельницька (1872-1952).

**DIPLOMATIC MISSIONS
OF UKRAINE IN ITALY**

**ДИПЛОМАТИЧНІ
ПРЕДСТАВНИЦТВА УКРАЇНИ
В ІТАЛІЇ**

Embassy of Ukraine to the Holy See

Посольство України у Ватикані

Via G. Bessarione, 8, int.

00165-Roma

тел./phone: + 39 063 937 88 00

факс/fax: + 39 063 937 58 84

e-mail: emb_tm@mfa.gov.ua

ukrembva@fastwebmail.it

web: www.mfa.gov.ua/vatican

The Consular Section of the Embassy

of Ukraine in Italy in Rome

Консульський відділ Посольства

України в Італії у Римі

Via Monte Pramaggiore, 13

01141-Roma

тел./tel.: + 39 06 82 00 28 23, + 39 06

99 69 83 76

факс/fax/ + 39 06 99 69 83 83

Consulate General of Ukraine in Milan
Генеральне Консульство України в Мілані

Via Ludovico di Breme, 11
20156-Milano
тел./tel.: +39 02 869 95 789; +39 02
869 98 814
факс/fax: +39 02 869 84 863
mail: gc_itm@mfa.gov gc_itm@mfa.gov

Consulate General of Ukraine in Naples
Генеральне Консульство України в Неаполі

Centro Direzionale, Via G. Porzio 4
isola B-3
80143-Napoli
тел./tel.: +39 081 787 54 33
факс/fax: +39 081 605 78 67

Дарія Маркусъ
Daria Markus

ABOUT THE AUTHOR

Perhaps no one was better suited to write a guidebook to *Ukrainica in Italy* than Daria Markus. Much like Italy itself, Daria Markus always had a sunny disposition, a sense of history and its importance in modern times, and the ability to see the better side of human nature even during catastrophe.

Daria was born Daria Hasiuk on 15 January 1935 in the small village of Batyatychi in the present-day L'viv oblast' of Ukraine. As a young child, her family moved to Kamiianka Buz'ka, where her father was the secretary of the local council. A typical childhood was interrupted by foreign occupation, first by the Soviet Union as part of the Molotov-Ribbentrop Pact, and then by Nazi Germany as part of Operation Barbarossa.

Concerned about the future, Daria's family became refugees in World

War II. Immediately after the war, the Hasiuk family lived in a displaced persons camp in Mittenwald, Germany. There, among the mountains, Daria went to Ukrainian schools and participated in Plast, the Ukrainian Scouting Organization. Daria's family was one of the first Ukrainian displaced persons families to emigrate to Canada, ending up in Toronto, Ontario.

In Toronto, Daria finished high school and was accepted to the prestigious Queen's College of the University of Toronto. After receiving her bachelor's degree, Daria returned to Europe to study at the Catholic University in Louvain, Belgium. It was as a student at Louvain that Daria met the two loves of her life. One was her future husband, Vasyl Markus. The other was Italy, a country she visited during her studies.

ПРО АВТОРА

Напевно ніхто краще не підходить для написання путівника «Слідами українців в Італії», ніж Дарія Маркусь. Подібно як і сама Італія, Дарія Маркусь завжди була життєрадісною, мала відчуття історії і розуміла її важливість у сучасному світі. Також вона володіла здатністю бачити кращу сторону людської душі, навіть під час катастроф. Дарія (з дому Гасюк) народилася 15 січня 1935 р. в селі Батятичі на Львівщині. Коли вона була ще малою дитиною, сім'я переїхала до Кам'янки-Бузької, де її батько працював секретарем районної ради. Її дитинство було перервано іноземною окупацією, спочатку Радянського Союзу, коли західні землі України було окуповано згідно з пактом Молотова-Ріббентропа, а потім нацистською Німеччиною під час операції Барбаросса.

Під час Другої світової війни, переживаючи за майбутнє, батьки Дарії втекли до Західної Європи. Відразу після завершення війни вони жили в таборі для біженців у місті Міттенвальд (Німеччина). Там, серед гір, Дарія навчалася в українській школі і належала до Пласту – української скаутської організації. Сім'я Гасюків була одною з перших українських сімей, що були вимушені емігрувати в Канаду, де в кінцевому підсумку вони оселилися в Торонто, Онтаріо.

У Канаді Дарія закінчила середню школу і вступила на навчання в престижний Королівський коледж при Торонтському університеті.

Після отримання ступеня бакалавра вона повернулася до Європи, щоб продовжити навчання в Католицькому університеті у Лювені, Бельгія. Саме

After receiving a Master's degree in International Studies from the Catholic University of Louvain, Daria worked for Bishop Fulton Sheen at the Society for the Propagation of the Faith in New York City. There, in 1960, she married Vasyl Markus, and moved first to South Bend, Indiana, and then to Chicago, Illinois. They had three children: Taisa, Ustyna, and Vasyl.

In addition to raising a family, Daria continued her educational and civic activities. She completed a doctorate in "Foundations of Education" at Loyola University of Chicago, was a Branch 29 and Chicago regional president of the UNWLA (Soyuz Ukrainok Ameryky), and was the director of the ethnic studies project at the University of Illinois in Chicago and lectured at local universities. She was the author of "Ethnic Heritage in America: Greeks, Jews, Lithuanians and Ukrainians," 1976, and the editor of "Ukrainians in Chicago and Illinois," published in 1989. Her continuing travels and interest in Italy also developed during this time. Daria and her family lived in Rome, Italy, for a total of four

years while Vasyl taught at Loyola University's Rome Center campus.

On the eve of the millennium of Christianity in Ukraine, Daria used her extensive travels and experience in research to write "Ukrainica in Italy." This combination of guidebook and history provides a unique look into the contributions of Ukrainians to the history of her beloved Italy.

Daria's civic and professional activities continued. She was a founder and inspiration behind "Friends of the Consulate General of Ukraine in Chicago-Club 500," a grassroots effort of Ukrainians in Chicago to open the first Ukrainian consulate to serve the city and region. From 1993 to 1995, she was director of the Kyiv office of IREX (International Research and Exchanges Board). She was also the associate editor of the Encyclopedia of the Ukrainian Diaspora and a full member of the Shevchenko Scientific Society.

After a long fight with cancer, Daria Markus succumbed to the disease on 17 November 2008. She is interred at St. Andrew's Ukrainian Cemetery in South Bound Brook, NJ.

Editorial Board

там вона зустріла свої дві найбільші любові. Першою з них став її майбутній чоловік Василь Маркусь. Другою – Італія, країна, яку вона відвідала під час свого навчання.

Після отримання ступеня магістра в галузі міжнародних відносин у Католицькому університеті Лювену, Дарія працювала для єпископа Фултона Шіна в Товаристві поширення віри в Нью-Йорку. Там вона вийшла заміж в 1960 році за Василя Маркуся і переїхала спочатку в Саут-Бенд у штаті Індіана, а потім в Чикаго у штаті Іллінойс. В них народилося троє дітей: Таїса, Устина і Василь.

Піклуючись про сім'ю, Дарія Маркусь продовжує свою освіту та займається громадською діяльністю. Вона захистила докторат з "Основ базової освіти" в Університеті св. Лойоли в Чикаго, була головою 29-го Відділу і Чикагівської округи Союзу українок Америки, працювала директором проекту етнічних досліджень в Іллінойському Університеті в Чикаго і читала лекції в місцевих університетах. Вона є автором книги «Етнічна спадщина в Америці: греків, євреїв, литовців і українців» (1976 р.), видавцем «Українці в Чикаго і Іллінойсі» (1989 р.). Дарія зі сім'єю жила в Римі

загалом чотири роки, коли її чоловік Василь Маркусь викладав в римському кампусі Університету Лойоли.

Напередодні святкування тисячоліття хрещення України Дарія Маркусь використала досвід своїх численних подорожей і наукових досліджень, щоб написати «Українськими слідами по Римі й Італії». Включення в путівник історичних фактів дає читачеві унікальний погляд на внесок українців до історії її улюбленої Італії.

Дарія Маркусь була засновницею і натхненницею Товариства приятелів Генерального консульства України в Чикаго «Клуб-500», що постав зусиллями українців в Чикаго, щоб відкрити перший український консулят для потреб міста і регіону.

З 1993 до 1995 р., вона була директором київського офісу Американської програми обміну IREX (International Research and Exchanges Board). Вона була також членом редколегії «Енциклопедії Української Діаспори» та повним членом Наукового товариства ім. Тараса Шевченка.

Після тривалої боротьби з раком, Дарія Маркусь відійшла у вічність 17 листопада 2008 р. Її поховано на українському цвинтарі св. Андрія у Бавнд-Бруку, штат Нью-Джерсі.

Редакційна колегія

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	6
AROUND THE VATICAN	10
St. Peter's Basilica.....	10
The Palace of Archiprete.....	14
Vatican Library.....	16
Vatican Museum.....	18
Congregation for the Oriental Churches.....	18
Vatican Radio.....	20
St. Josaphat Ukrainian Pontifical College.....	22
UKRAINIAN INSTITUTIONS ON VIA BOCCIA	28
St. Sophia's church.....	28
The Ukrainian Catholic University of Pope St. Clement.....	32
Ukrainian Papal Minor Seminary.....	36
IN THE CENTER OF THE CITY	42
Residence of Kyivan Metropolitan Isydor.....	42
Campidoglio – Palace of the Senator.....	44
Patriarchal residence: the Church and Inn of Sts. Sergius and Bacchus.....	46
Santa Maria Maggiore Basilica.....	50
Pontifical Oriental Institute.....	52
Russicum – Pontificium Collegium Russicum.....	54
General Curia of the Redemptorists.....	56
Basilica of St. Clement.....	58
THE AVENTINE HILL	62
St. Macrina – The General House of the Basilian Sisters.....	62
The General House of the Basilian Fathers of St. Josaphat.....	64
THE SPANISH STEPS	68
Greek College and the Church of St. Athanasius.....	68
Congregation for the Propagation of the Faith.....	70
Apartment of Mykola Hohol.....	72
Caffe Greco.....	74
OTHER PLACES IN ROME	78
General House of the Sisters Servants of Mary Immaculate.....	78
Apartment of Col. Eugene Konovalts.....	80
UKRAINIAN DIPLOMATIC MISSIONS IN ROME	82
Hotel Regina.....	82
Villa Marignoli.....	82

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО	7
ВАТИКАН І ОКОЛИЦІ	11
Собор Святого Петра.....	11
Архипресвітерська палата.....	15
Ватиканська бібліотека.....	17
Ватиканський музей.....	17
Конгрегація для Східніх Церков	19
Радіо «Ватикан».....	21
Українська папська колегія св. Йосафата.....	23
УКРАЇНСЬКІ ІНСТИТУЦІЇ НА ВІЯ БОЧЧЕЯ	29
Собор Святої Софії.....	29
Український католицький університет ім. Папи Климента.....	33
Українська папська мала семінарія.....	39
У ЦЕНТРІ МІСТА	43
Резиденція київського митрополита Ісидора.....	43
Кампідольйо – Палата сенаторів.....	45
Патріарший Двір – Гостьовий дім і церква свв. Сергія І Вакха.....	47
Базиліка Санта Марія Маджоре	51
Папський орієнтальний інститут	53
«Руссікум».....	55
Генеральна курія редемптористів.....	55
Базиліка св. Климента	59
НА АВЕНТИНІ	63
Генеральний дім св. Макрини – осідок Головної управи сестер Чину св. Василя Великого	63
Дім Головної управи отців василіян св. Йосафата.....	63
В ОКОЛИЦІ ІСПАНСЬКИХ СХОДІВ	69
Грецька колегія і церква св. Атанасія.....	69
Конгрегація поширення віри.....	71
Квартира Миколи Гоголя	73
Кафе «Греко».....	75
У ІНШИХ МІСЦЯХ РИМУ	79
Дім Головної управи сестер служебниць Непорочної Діви Марії (СНДМ)	79
Дім, у якому жила родина полковника Євгена Коновальця.....	81
УКРАЇНСЬКІ ДИПЛОМАТИЧНІ МІСІЇ В РИМІ	83
Готель «Реджіна».....	83

Pensione of Yevhen Onatsky.....	84
Campo Verano Cemetery.....	84
Protestant Cemetery.....	86
NEAR ROME	90
Castelli Romani.....	90
The monastery of Grottaferrata.....	90
Villa Andrea in Castelgandolfo.....	94
The Studion monastery.....	94
SOUTH OF ROME	98
Monastery of Monte Cassino.....	98
Capri.....	100
Villa of Gorky.....	100
Anacapri – parish church of St. Sophia.....	102
Bari – Basilica of St. Nicholas.....	104
Palermo, Sicily – the Church of St. Rosalia on Monte Pellegrino.....	106
NORTH OF ROME	108
Florence.....	108
Santa Maria Novella Church.....	108
Santa Croce Church.....	110
Duomo – the Cathedral.....	110
Lucca.....	112
The Ducal Palace – Palazzo Ducale.....	112
Rimini.....	114
The Airport.....	114
Passo della Futa.....	116
Bologna.....	116
Canossa.....	120
Milano – La Scala Opera Theater.....	122
San Remo.....	124
Riva del Garda.....	124
Padua University.....	124
Basilica of St. Anthony.....	124
Venice.....	126
Cividale.....	128
Viareggio.....	128
DIPLOMATIC MISSIONS OF UKRAINE IN ITALY	130
ABOUT THE AUTHOR	132

Вілла Маріньолі.....	85
Пансіон Євгена Онацького.....	85
Цвинтар Campo Vegano	87
Протестантський цвинтар	87
В ОКОЛИЦЯХ РИМУ	91
Кастеллі Романі.....	91
Монастир в Гроттаферрата.....	91
Вілла Андрея в Кастельгандольфо	95
Студіон	97
НА ПІВДЕНЬ ВІД РИМУ	99
Монастир Монтекассіно	99
Острів Капрі.....	101
Вілла Горького.....	101
Анакапрі – церква св. Софії.....	103
Барі – базиліка св. Миколая	103
Палермо, Сицилія – церква св. Розалії на Монте Пеллегріно.....	105
НА ПІВНІЧ ВІД РИМУ	109
Флоренція.....	109
Церква Санта Марія Новелля.....	111
Церква Санта Кроче.....	111
Катедра Дуомо.....	111
Лукка.....	113
Князя Палата.....	113
Ріміні.....	113
Ріміні – лєтовище.....	115
Перевал Фута.....	115
Болонья.....	117
Каносса.....	119
Мілан – оперний театр La Scala	121
Сан-Ремо.....	123
Ріва дель Гарда.....	123
Падуя – Університет.....	125
Базиліка св. Антонія.....	125
Венеція.....	125
Чівідале.....	128
Віареджо	129
ДИПЛОМАТИЧНІ ПРЕДСТАВНИЦТВА УКРАЇНИ В ІТАЛІЇ	130
ПРО АВТОРА.....	133

Historic guide book

Daria Markus
Ucrainica in Italy

Editorial Board

Rev. Iwan Dacko
Marta Kolomayets
Oksana Rybak
Rev. Pavlo Khud

English translation

Marta Kolomayets
Matthew Matuszak

Editing

Olha Melymuka
Halyna Teodorovych

Layout

Vasil Nazar
Yulia Pelenychka

Proofreading

Roman Skakun
Halyna Teodorovych

Design

Iryna Hibey

Історично-довідковий путівник

Дарія Маркусь Слідами українців в Італії

Редакційна колегія

о. Іван Дацько
Марта Коломиєць
Оксана Рибак
о. Павло Худ

Переклад англійською

Марта Коломиєць
Матвій Матушак

Літературна редакція

Ольга Мелимука
Галина Теодорович

Комп'ютерна верстка

Василь Назар
Юлія Пеленичка

Коректура

Роман Скакун
Галина Теодорович

Художнє оформлення

Ірина Гібей

